

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Dostupnost canisterapie v jihočeském regionu

Vypracoval: Kristýna Vojtěchová
Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Bílková, Ph.D.

České Budějovice 2020

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Zuzaně Bílkové, Ph. D. za odborné vedení mé práce, cenné rady a připomínky. Dále děkuji všem uvedeným canisterapeutickým pracovištím za ochotu a spolupráci při tvorbě mé práce. Také děkuji svému příteli za podporu a trpělivost.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných ... fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne.....2020. Podpis.....

Anotace

Cílem bakalářské práce je zmapovat dostupnost canisterapie v jižních Čechách a porovnat canisterapeutické služby podle předem stanovených kritérií. Teoretická část vysvětluje pojem canisterapie a uvádí vývoj canisterapie ve světě i v České republice. Popisuje jednotlivé metody a formy canisterapie. Seznamuje s přípravou na praktikování canisterapie, která začíná vhodně vybraným psem, jeho výcvikem a končí složením canisterapeutické zkoušky celého canisterapeutického týmu. Závěr teoretické části poukazuje na využití canisterapie ve speciální pedagogice u žáků se zrakovým, sluchovým, mentálním, tělesným, kombinovaným postižením, u žáků s epilepsií, autismem a ADHD. Cílem praktické části je představení jednotlivých canisterapeutických organizací a canisterapeutů na volné noze. Na konci jsou jednotlivá canisterapeutická pracoviště zanesena a porovnána v tabulce podle kritérií. Pro dosažení cíle je využito metod dotazníku a rozhovoru. Výsledkem bakalářské práce je ucelený přehled dostupných canisterapeutických služeb v jižních Čechách.

Klíčová slova

canisterapie; pes; klient; canisterapeut; psovod; zvíře; žák se speciálními potřebami; jižní Čechy

Abstract

The aim of the bachelor thesis is to map the availability of canistherapy in the South Bohemian Region and compare canis therapy services according to predetermined criteria. The theoretical part explains the concept of canistherapy and presents the development of canistherapy in the world and in the Czech Republic. It describes the various methods and forms of canistherapy. It introduces the preparation for the practice of canistherapy, which begins with a suitably selected dog, its training and ends with passing the canis therapy exam of the entire canistherapy team. The conclusion of the theoretical part points to the use of canistherapy in special pedagogy for pupils with visual, auditory, mental, physical, combined disabilities, for pupils with epilepsy, autism and ADHD. The aim of the practical part is to introduce individual canis therapy organizations and free canis therapists. At the end, the individual canis therapy facilities are recorded and compared in a table according to the criteria. Questionnaire and interview methods are used to achieve the goal. The result of the bachelor thesis is a comprehensive overview of available canis therapy services in the South Bohemian Region.

Key words:

canis therapy; dog; client, canis therapist; dog handler; animal; pupil with special needs; South Bohemian Region

Obsah

Úvod	10
1 Canisterapie	12
1.1 Vývoj canisterapie ve světě.....	12
1.2 Vývoj canisterapie v České republice	15
1.3 Metody canisterapie	16
1.3.1 Aktivity za asistence zvířat (AAA)	16
1.3.2 Terapie za asistence zvířat (AAT)	17
1.3.3 Vzdělávání za pomoci zvířat (AAE)	19
1.3.4 Krizová intervence za pomoci zvířat (AACR)	19
1.3.5 Polohování.....	19
1.4 Formy, programy a aktivity canisterapie	20
1.4.1 Individuální forma canisterapie	20
1.4.2 Skupinová forma canisterapie.....	21
1.4.3 Návštěvní program.....	21
1.4.4 Rezidentní forma.....	22
1.4.5 Pobytový program, canisterapeutické tábory.....	23
1.4.6 Krizová intervence.....	23
1.4.7 Jednorázové canisterapeutické a kynologické aktivity	24
2 Příprava na praktikování canisterapie.....	25
2.1 Canisterapeutický pes	25
2.1.1 Výběr canisterapeutického psa	26
2.1.2 Příprava a výchova canisterapeutického psa	28
2.1.3 Požadavky na canisterapeutického psa	29
2.2 Psovod, majitel, canisterapeut.....	31
2.3 Canisterapeutické zkoušky.....	31
3 Canisterapie ve speciální pedagogice	34
3.1 Canisterapie u dětí se zrakovým postižením.....	34
3.2 Canisterapie u dětí se sluchový postižením	36
3.3 Canisterapie u dětí s mentálním postižením.....	37
3.4 Canisterapie u dětí s tělesným postižením	38
3.5 Canisterapie u dětí s autismem.....	39
3.6 Canisterapie u dětí s ADHD	39
3.7 Canisterapie u dětí s kombinovaným postižením	40
3.8 Canisterapie u dětí s epilepsií	41
4 Cíl bakalářské práce	43

5	Metodologie.....	44
6	Canisterapeutické organizace s celostátní působností	45
6.1	ELVA help z. s.	45
6.2	HELPPES – Centrum výcviků psů pro postižené, o. p. s.....	47
7	Canisterapeutické organizace v jižních Čechách.....	50
7.1	Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z.s.	50
7.2	Kamarádi otevřených srdcí České Budějovice	53
8	Canisterapeuti na volné noze.....	56
8.1	Koda z Blatenských luk	56
9	Porovnání zjištěných dat dle kritérií.....	58
10	Zhodnocení a diskuze výsledků	60
11	Závěr.....	63
	Seznam použité literatury	65
	Seznam internetových zdrojů	67
	Seznam tabulek.....	68
	Seznam příloh.....	68

Seznam zkratek

ADHD – Attention Deficit Hyperactivity Disorder

ADD – Attention Deficit Disorder

AAA – Animal Assisted Activities

AAT – Animal Assisted Therapy

AAE – Animal Assisted Education

AACR – Animal Assisted Crisis Response

apod. – a podobně

ČR – Česká republika

př. n. l. – před naším letopočtem

USA – United States of America

Dr. - doktor

sv. – svatý

IAHAIO – International Association of Human – Animal Interaction Organizations

AOVZ – Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům

PhDr. - philosophiae doctor

et al. - Et alii

kol. - kolektiv

s. - strana

DMO – dětská mozková obrna

z. s. – zapsaný spolek

cit. - citace

MUDr. – Medicinae Universae Doctor

Csc. - candidatus scientiarum

dr. h. c. - doctor honoris causa

prof. - profesor

o. p. s. – obecně prospěšná společnost

s. r. o. – společnost s ručením omezeným

zák. - zákon

č. - číslo

Sb. - Sbírký

O-sCT – Observačně-strukturální technika canisterapie

ZSF – Zdravotně sociální fakulta

JU – Jihočeská univerzita

ČB – České Budějovice

Úvod

Bakalářská práce se zabývá tematikou canisterapie. Canisterapie se by se dala přeložit jako léčba pomocí psa. Jedním z důvodů, proč jsem si toto téma vybrala, bylo, že já sama už od narození se psem vyrůstala a celý život po svém boku psa mám. Myslím si, že mě to svým způsobem ovlivnilo. Nikdy jsem se necítila sama a mohla mu svěřit všechna svá tajemství. Z vlastní zkušenosti tedy vím že kontakt se psem léčí nejen duši, ale také dokáže pomoci po zdravotní stránce. Dalším důvodem bylo, že bych se jednou ráda věnovala speciální pedagogice a dětem s handicapem, kterým pes dokáže pozitivně ovlivnit život.

Na začátku bakalářské práce se snažím přiblížit vývoj vztahu člověka a psa od počátku po současnost. Vztah prošel jednotlivými fázemi, kdy na začátku spolu člověk a pes spolupracovali především kvůli užitku obou. V současné době je pes brán jako domácí mazlíček a také ho lze využít v psychoterapii. Dále jsou popsány jednotlivé metody canisterapie, kdy u každé z nich pes zaujímá během terapie jinou roli. Mimo metod jsou v teoretické části popsány formy praktikování canisterapie, od individuální až po canisterapeutické tábory. Další kapitola se věnuje přípravě canisterapeutického týmu na praktikování canisterapie. Je zde popsán správný výběr psa, poté jeho správná výchova, výcvik a příprava na canisterapii. Nejen pes, ale i jeho psovod musí mít pro canisterapii nějaké předpoklady a vzdělání, aby mohl se svým psem canisterapii praktikovat. Psovod by měl znát handicap svých klientů, aby věděl, jak s nimi správně komunikovat a zacházet. V závěru teoretické části je popsáno využití canisterapie u dětí se zrakovým, sluchovým, mentálním, tělesným a kombinovaným postižením, autismem, ADHD a epilepsií. U každé typu postižený lze psa využít jinak, např. u zrakového postižení bude pes především pomáhat s orientací v prostoru, u sluchového postižení pes upozorňuje svého pána na kontakt s jinou osobou, u autismu bude pes prostředníkem mezi dítětem a okolním světem apod. Psa lze vycvičit a připravit podle konkrétních požadavků pro konkrétního klienta.

Jako už možná název bakalářské práce napovídá, cílem praktické části je zmapování canisterapeutických služeb v jižních Čechách. Pro hledání canisterapeutických služeb využiji internet a sociální sítě. Na základě sesbíraných dat jednotlivá pracoviště představím a porovnáám podle předem stanovených kritérií.

Nejprve představím dvě canisterapeutické organizace s celostátní působností, které nabízejí služby, které v jižních Čechách nejsou. Poté představím canisterapeutické pracoviště z jižních Čech. Canisterapeutické služby z jižních Čech porovnáám podle předem stanovených kritérií, které si myslím, že by mohli zájemce o canisterapii zajímat nejvíce. Ty poté pro lepší přehlednost zanesu do tabulky.

Bakalářská práce by měla sloužit jako ucelený přehled o dostupnosti canisterapeutických služeb v jižních Čechách. Využít by jí mohli zájemci a potenciální klienti canisterapie. Zde budou mít všechny poskytované canisterapeutické služby na jednom místě a bude tedy pro ně snazší najít přesně to, co hledají.

1 Canisterapie

Název canisterapie vznikl spojením dvou slov cani (latinsky pes) a terapie (léčba – řeckého původu). Název měl být původně používán jen pro domácí použití, ale zanedlouho se ujal jak u nás v ČR, tak i v zahraničí. Termín v roce 1993 vymyslela Jiřina Lacinová, která se stala průkopnicí v tomto oboru. (Tvrdá, 2020)

Canisterapie je jednou z forem zooterapie a spočívá v použití psů v psychoterapii u dospělých, dětí, seniorů, lidí mentálně i tělesně postižených, epileptiků a vězňů. Jde o vztah mezi člověkem a psem, který má na člověka pozitivní vliv v několika oblastí. Jedná se o oblast emocionální, kdy se člověk díky psovi necítí sám nebo opuštěný. Má pocit, že někomu na něm záleží a že má pro koho žít. Pes také člověku může pomoci navázat nové sociální vztahy, napomáhá rozvíjet verbální i neverbální komunikaci. Mimo dobré působení na psychické zdraví člověka má pes také pozitivní vliv na fyzickou stránku zdraví. Pes také dokáže pomoci lidem s handicapem přizpůsobit se novému prostředí, což většinou pro ně není jednoduché a prostředí je tak nutné přizpůsobuje jim. V neposlední řadě pes napomáhá rozvíjet hrubou i jemnou motoriku. (Pipeková, Vítková, 2001)

1.1 Vývoj canisterapie ve světě

První vztah mezi člověkem a psem se začal vyvíjet v letech 15 000 př. n. l., kdy šlo nejspíše o vlka. Ten se v blízkosti lidí zdržoval především, kvůli snadně dostupné potravě. Až během několika tisíc let se z vlka vyšlechtil pes. Pes byl pro člověka přínosný v mnoha ohledech. Pomáhal při lovení, tahal těžké náklady, byl skvělým pomocníkem, ale i ochráncem. Už v této době se pes také stával tím, čím je pro člověka dnes. Výborný společník a věrný přítel. Na oplátku se člověk o psa staral, krmil ho a poskytoval mu útočiště před predátory. (Nerandžič, 2006)

Lidé a psi spolu začali spolupracovat nejspíše proto, že spolu mají mnoho společného, např. dokáží se dobře přizpůsobit prostředí a jsou schopni spolupracovat se svým druhem nebo spolu navzájem. Za skvěle fungující spoluprací je především vzájemná komunikace a signály. Pokud se je člověk i pes naučí, vznikne mezi nimi

vzájemné pouto. I přesto není vztah mezi psem a člověkem samozřejmostí a musí se na něm pracovat a být trpělivý.

Na začátku byl vztah mezi člověkem a psem čistě pracovní. Postupem času se tento vztah měnil a nyní je pes pro člověka především domácí mazlíček. Pes v dnešní době je pro člověka určitou formou vztahu a dokáže uspokojit potřebu po společnosti. V posledních letech se také pes začal využívat pro psychoterapii u dětí, lidí s postižením a mnoho dalších. Forma této psychoterapie se nazývá canisterapie. (Abrantes, 1999)

Inspirací pro canisterapii bylo využití psů v 8. století n. l. v léčebných zařízeních ve Franské říši. Další záznam, kdy psi pomáhali ve zdravotnictví je z 18. století a šlo o záchranářské psy v klášteře sv. Bernarda ve Švýcarsku. Ve stejném století byly také využity psi v anglickém Yorku při léčbě duševně nemocných. (Nerandžič, 2006)

V 90. letech 18. století založila křesťanská společnost Society of Friends v York Retreat v Anglii sociální terapeutickou instituci. Hlavní důvodem bylo nevhodné zacházení s pacienty v psychiatrických nemocnicích a blázcincích, které se nelíbilo Williamovi Tukeovi, který byl toho iniciátorem. Lékaři se zde vyhýbali podáváním silných medikamentů pacientům a spíše jim projevovali lásku, porozumění a také jim zprostředkovali kontakt se zvířaty (králíky, drůbež). Zvířata pro pomoc pacientům se také chovala v domě křesťanské pomoci Bethel, který byl založen v roce 1867 v Německu. Tento dům funguje dodnes. (Odendaal, 2007)

První využití psů v nemocnicích USA se podle dochovaných zpráv uskutečnilo v roce 1919 a zasloužil se za to sekretář ministra vnitra, Franklin K. Lane. Ten napsal dopis tehdejšímu Dr. W. A. Whiteovi, superintendentovi nemocnice Sv. Elizabethy ve městě Washington, ve kterém se zmínil o využití psů při léčbě pacientů. Psi měli být nástrojem pro zlepšení a odreagování pacientů. Inspirací mu byli oběti první světové války, kteří na něj velmi silně zapůsobili. V dopise se psalo: *“Nebohý šílený mladík, který přirozeně hledal přátelství a narážel na nejrůznější bariéry u svých nešťastných druhů, si nakonec vytvořil hluboké přátelství se psem. Osamělí francouzští chlapci hledali útěchu u svých psů a muži zotavující se po šoku a zraněních způsobených výbuchy granátů nacházeli někdy novou duševní rovnováhu ve vztahu se psem, který má sice omezené rozumové schopnosti, ale nepřekonatelné porozumění pro city. Bylo již něco takového zkoušeno také v našich zařízeních?”* (Galajdová, 1999, s. 26) Dr. White obratem odpověděl, že sice nezná žádnou studii, která by se tomuto experimentu věnovala, ale že

nezná důvod, proč to nezkusit a takovou studii neprovést sám. I přesto že nejspíše žádná studie neproběhla, psi navštěvují nemocnici Sv. Elizabeth dodnes. (Galajdová, 1999)

V roce 1942 začal také v USA využívat léčebných metod psa americký psychiatr Boris M. Levinson, kdy tuto metodu využil při rehabilitaci válečných veteránů. O rehabilitaci si vedl záznamy, které o 20 let později publikoval veřejnosti. O dalších 20 let později popsal Boris M. Levinson tuto terapii a sepsal její zásady a metodiku. (Nerandžič, 2006)

Mezi sepisováním zásad a metodiky terapie se v 70. letech Borisu M. Levinsonovi podařilo také úplnou náhodou zjistit, že psi pomohou pomoci nejen veteránům, ale také při terapii u emocionálně narušených dětí. K zjištění mu pomohl jeho vlastní pes a chlapec, který k němu docházel s problémem navazování sociálních vztahů. Pes měl zakázáno chodit do ordinace v době, kdy v ní měl Levinson klienty. Jednou ale přišel chlapec na sezení dříve, než bylo domluveno a uviděl psa, který se mu hned zalíbil. Levinson se víc jak měsíc snažil s chlapcem navázat kontakt, ale bez úspěchu. Proto ho velice překvapilo, když chlapec na psa promluvil při prvním setkání. Později toto náhodné setkání chlapce se psem, vedlo k vyřešení chlapcova problému. Od té doby se snažil Levinson zapojovat do dětské psychoterapie vhodně vybraná domácí zvířata, ovšem současně požadoval výzkum o metodách, hranicích, zásadách, výběru a výcviku vhodného zvířete. (Galajdová, 1999)

V 80. letech se canisterapie začala rozlišovat na Animal Assisted Activities (AAA – činnosti za účasti zvířat) a Animal Assisted Therapy (AAT – terapie pomocí zvířat). Rozlišení vedlo ke zpřísnění výběru zvířat, vypracování metodiky výchovy a výcviku zvířat. Terapeuti museli projít školením, na které pak navazovaly zkoušky znalostí. Zkoušku také skládala zvířata, která se týkala jejich povah a výcviku. Terapeuti si začali o svých činnostech psát záznamy do tzv. canisterapeutického deníků. Důvodem bylo, aby se mohly výsledky lépe předávat dál. (Galajdová, 1999)

Nejprve to celé vedlo k tomu, že se jednotlivci začali spojovat na národní úrovni skrz specializované časopisy a konference. O deset let později vznikla mezinárodní asociace IAHAIO (International Association of Human – Animal Interaction Organizations) za účelem spojení jednotlivých národních organizací, které se např. zabývají výzkumy. Asociace podporuje výměnu a šíření nových informací a zkušeností mezi organizacemi a také je napomáhá dostat mezi širokou odbornou ale laickou

veřejnost. Další činností asociace je předávání cen jednotlivcům i institucím za zvláštní přínos oboru. (Galajdová, 1999)

1.2 Vývoj canisterapie v České republice

V České republice se canisterapie objevovala až mezi 80. a 90. léty 20. století, a to jen velmi málo. Její metody byly nápomocny v Ústavu sociální péče Kociánka v Brně a v Psychiatrické léčebně v Bohnicích v Praze. (Nerandžič, 2006)

Název canisterapie by vymyšlen v roce 1993 v České republice a ve stejném roce se také začala v ČR více rozvíjet a využívat. Pojem i rozkvět canisterapie mělo úzké spojení s Jiřinou Lacinovou a se sdružením FILIA v Brně. Na jaře roku 1995 byla založena Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (AOVZ), která měla za úkol ukázat lidem jaký pozitivní vliv mají zvířata na člověka. Širšímu využití canisterapie v České republice velmi pomohla účast několika odborníků na Ženevské konferenci IAHAIO v roce 1995, kterými byli např., Jiřina Lacinová a Zdeněk Matějček. Ti se zde blíže seznámili s problematikou canisterapie a navázali kontakty s ostatními odborníky.

V roce 1997 byla v České republice založena Canisterapeutická společnost, která čerpala inspiraci ze zkušeností těch zahraničních. Bylo zapotřebí sjednotit systém na udělování osvědčení pro terapeutické psy, což následně vedlo k vzestupu canisterapeutické praxe. Jako další k rozvoji canisterapie v ČR pomohla mezinárodní konference pořádaná AOVZ ve spolupráci s IAHAIO, která se konala v Praze v roce 1998.

Canisterapeutická společnost v ČR ovšem dlouho nevydržela. Rozpadla se poté, co její předsedkyně a místopředsedkyně odjely mezi roky 2000 a 2001 do Belgie, kde již zůstaly. I přesto, že od roku 2001 začaly opět vznikat samostatné regionální organizace tak již neměly jednotný systém. Chyběla jim společná spolupráce, komunikace, kontakty, což mělo za následek nejednotné podmínky pro získání certifikátů pro canisterapeuty, jiné způsoby výcviku canisterapeutického týmu nebo nejednotné financování. (Tichá, In: Velemínský, 2007).

Přibližně 3 roky po zániknutí první Canisterapeutické společnosti v ČR, vznikla v roce 2003 nová Canisterapeutická asociace. Ta vykonává stejné činnosti jako dřívější Canisterapeutická společnost. Pod Canisterapeutickou asociací spadají všechna občanská

zájmová sdružení a v současnosti je její předsedkyně PhDr. Jiřina Lacinová. (Nerandžič, 2006)

1.3 Metody canisterapie

Metod canisterapie, kdy na sebe vzájemně působí člověk se psem je spousta, např. AAA, AAT, AAE nebo AACR. Ovšem u všech těchto metod jsou také velké rozdíly, co se týče samotného provádění canisterapie nebo v přínosech pro klienta. Cílem canisterapie je především rozvoj a podpora, ale také skvěle poslouží jako nástroj při navazování kontaktu s klientem. Pes také může pomoci klientovi navázat další sociální vztahy. Canisterapii také můžeme využít nejen při terapiích, ale také při výukových a podpůrných činnostech. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

1.3.1 Aktivity za asistence zvířat (AAA)

Tato metoda canisterapie je převážně spontánní a lze jí provádět v různých prostředích. Poskytuje jí speciálně trénovaný profesionál, poloprofesionál nebo dobrovolník. Vždy je u toho přítomno zvíře, které splňuje určitá kritéria. U AAA jde především o motivační, rekreační nebo léčebné příležitosti, které klientům pozitivně ovlivňují a zlepšují život. Průběh této metody canisterapie se nezaznamenává do chorobopisu ani do osobní složky klienta a může trvat, jakkoliv dlouho. (Galajdová, 2011)

AAA lze využít v domově důchodců, kde může probíhat pravidelně jednou týdně, jednou za 14 dní nebo jednou za měsíc. Se psem do zařízení většinou dochází dobrovolník a po celou dobu návštěvy je přítomen také personál, který vše zaznamenává.

Jiný charakter návštěvy bude mít pes při AAA v dětském domově nebo nemocnicích. Zde se pobyt psa směřuje ke hrám, rozptýlení klientů nebo ukázce výchovy. Dá se také využít v domovech pro problémové adolescenty, kde canisterapeut a pes dělají přehlídku poslušnostního výcviku. AAA se neúčastní všichni klienti zařízení, ale personál předem vybere pár jedinců, u kterých si myslím, že by jim to mohlo prospět a pomoci. (Galajdová, 2011)

Pokud AAA neprobíhá u klientů pravidelně nebo jde jen o jednorázovou návštěvu, cílem je spíše to, aby si klienti strávený čas se psem užili. Přítomnost psa také může posloužit k tomu, aby si klienti prohloubili pozitivní vztah ke psům a zvířatům všeobecně.

Když práce s klientem probíhá pravidelně, lze se zaměřit na věci, které klient zrovna potřebuje rozvíjet. Prioritou pořád, ale zůstává dodat klientům psychosociální podporu při překonávání překážek a obtíží, které jim přináší jejich postižení nebo onemocnění. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

Při AAA je psovod stejně důležitý jako pes samotný. Pes většinou pomůže s klientem navázat kontakt a pak je to spíše na psovodovi, aby celé to setkání řídil. Je dobré, když psovod si ke klientovi sedne tak, aby byl na stejné úrovni, a přesto mohl mít psa pod kontrolou. Pes po celou dobu povídání napomáhá k příjemnější atmosféře nebo může posloužit jako téma pro dialog. Pokud pes předvede nějaký ze svých kousků, má úspěch zaručen. Je dobré, aby se setkání zúčastnil také personál. A to hned ze dvou důvodů. Ošetřovatelé mají najednou možnost poznat své klienty z úplně jiné strany jako doposud. Později mohou na tento zážitek navázat a více se s klientem poznat. I pro klienty je dobré vidět personál v jiné situaci než obvykle, a navíc to může mít i na jejich zdraví a chování pozitivní dopad. (Galajdová, 2011)

Metoda AAA může mít formu pasivní, kdy je zcela nejjednodušší umístit do společenské místnosti v zařízení akvárium s rybičkami nebo klec s ptákem. Zvíře zde má pasivní roli, protože klienti se o ně nestarají. Zvíře pouze svojí přítomností pozitivně působí na klienty i personál, kteří si mohou třeba jejich pozorováním odpočinout a načerpat nové síly.

Opakem pasivní formy je forma interaktivní. Interaktivní AAA se dále dělí na rezidentní, kdy je zapotřebí pečlivě promyslet možnosti zařízení k potřebám zvířete. Pes pro své pravidelné venčení a větší péči není zcela vhodný. Lepší jsou například kočky nebo králíci, ale i tady je zapotřebí osoba, která bude dohlížet na správnou péči o zvíře. Lepší je tzv. návštěvní program. Zvíře dochází do zařízení jen ve smluvený čas na smluvenou dobu. Tento program je více vhodný v zařízení s náročnou ošetrovatelskou péčí a větším obratem klientů. (Galajdová, 1999)

1.3.2 Terapie za asistence zvířat (AAT)

„AAT je vedena profesionálem v oboru zdravotnictví, pedagogiky či sociální oblasti jako součást jeho praxe. Tato osoba může být lékař, ergoterapeut, fyzioterapeut, odborník na volnočasové aktivity, psycholog atd. Zvíře může být vedeno tímto

profesionálem nebo dobrovolníkem pod vedením profesionála.“ (Svobodová a kol., 2009, s. 30)

Metoda AAT je na rozdíl od metody AAA plánovaná a pes je důležitou součástí celé terapie, kterou vede zdravotní profesionál. Dalším rozdílem těchto metod jsou rozdílné výsledky. U metody AAA lze výsledky vyjádřit spokojeností, radostí a pocitem štěstí klienta. Kdežto výsledky metody AAT jsou měřitelné a pozorovatelné. Například metodou AAT lze zbavit klienty fobií, podpořit správné chování nebo naopak zmírnit to nežádoucí. Tato metoda také dokáže pomoci klientovi při nácvičení mluvení nebo třeba chůze. (Galajdová, 1999)

AAT lze provádět jak skupinově, tak i individuálně a v různých typech zařízení. Terapie má předem stanovené cíle a úkoly pro jednotlivé klienty, které by se měly během procesu naplnit. Celý průběh terapie se zaznamenává a poté se vyhodnocuje. Metoda AAT je vhodná jako rehabilitace pro pacienty s cévní mozkovou příhodou, které následkem toho mají problémy s chůzí a stáním. Dají se využít jak malí psi, kdy je pes postaven na stůl a klient ho buď hladí nebo češe. Větší psi jsou naopak dobří pro krátké procházky. Za pomoci psa lze také dobře procvičit jemnou motoriku při zapínání obojku, přebírání psích granulí nebo otočení kohoutku s vodou pro naplnění misky.

Pes se dá taky využít v logopedii, kde klient psovi čte nebo mu dává povely. Hlavně u dětí je důležitým, aby pes zvládal mimo slovní pokyny také gesta. Pokud by pes několikrát povel neuposlechl kvůli špatnému vyslovení, mohlo by to dítě demotivovat. Psovod si zde tak může pomoci mimoslovními příkazy a dítě to bude o to víc bavit, když uvidí že pes na jeho povely reaguje.

AAT může být také vhodná pro učení dětí empatie. Zde je důležité, aby psychoterapeut a psovod byly dvě rozdílné osoby pro větší kontrolu nad nečekanými reakcemi klienta. Terapeut může s dítětem rozebrat co asi pes prožívá, jaké může mít pocity, co se psovi líbí, ale také co se mu naopak nelíbí. Využít se také dají reakce psa na dítě, ať už jde o pozitivní nebo negativní. Proč se pes například dítěte bál nebo naopak proč ho začal olizovat. (Galajdová, 2011)

1.3.3 Vzdělávání za pomoci zvířat (AAE)

Vliv přítomnosti zvířete ve školních třídách lze rozdělit do několika skupin:

1. „podpora vývoje empatie a pečujícího postoje vůči zvířatům,
2. zlepšování fyzických schopností a motorických dovedností,
3. procvičování komunikačních dovedností a čtení,
4. prožívání lidu a emoční pohody,
5. vyrovnávání se se ztrátou a smutkem,
6. zlepšování mentálního výkonu a motivace k učení.“ (Galajdová, 2011, s. 143)

Při použití psa ve třídě je důležité, aby prostředí, ve kterém dochází k interakci mezi žáky a psem, žáci dobře znali. Prostředí ve třídě by bylo mělo být pro žáky pohodlné, přesto dostatečně podnětné. Pes ve třídě u žáků napomáhá k psychické, fyzické a emoční pohodě. Žáci se dokáží více soustředit a jsou více motivované k práci. (Gammonley, et al., 1997)

1.3.4 Krizová intervence za pomoci zvířat (AACR)

Tato metoda canisterapie se využívá u klientů, kteří právě procházejí krizovou situací a měla by jim pomoci odbourat stres. Napomáhá zlepšit fyzický a psychický stav klienta. Při těchto situacích je velmi důležité, aby zooterapeut výborně znal psychologii a byl na tyto situace odborně proškolený, jeho zvíře musí stejně tak dobře zvládat stres. (Müller a kol., 2014)

1.3.5 Polohování

Polohování je spíše technika než metoda canisterapie. Při polohování jde o přímý fyzický kontakt psa s člověkem, který by se před samotným polohováním měli dobře seznámit a mít k sobě důvěru. K polohování je potřeba klidné a příjemné prostředí, měkká podložka a čas 15–20 minut. Před zahájením je dobré probrat s fyzioterapeutem polohy a manipulaci prováděné s klientem.

Polohování je vhodné zejména pro klienty s DMO pro uvolnění spasticity, u klientů s cévní mozkovou příhodou, sníženým periferním prokrvením nebo u dětí s kombinovanými vadami. Polohování je dobré využít před samotnou rehabilitací, která má pak lepší průběh. Pro psa je polohování nejvíc namáhavou metodou v canisterapii, proto se doporučuje, aby se pes polohování zúčastnil maximálně třikrát týdně.

„Cílem polohování je

- *navození libých pocitů*
- *zklidnění*
- *zahřívání a prohřívání končetin*
- *uvolnění spasmu*
- *oživení mimiky či zvýšení citlivosti“* (Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s. [online], [cit. 2020-07-02])

1.4 Formy, programy a aktivity canisterapie

Mimo metod se také canisterapie dělí na formy, které mohou být individuální nebo skupinové. Dále se canisterapie také může dělit podle toho jak a kde canisterapie probíhá. Mezi ty základní patří rezidentní forma, pobytová program, návštěvní program jednorázové aktivity nebo krizová interakce. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

1.4.1 Individuální forma canisterapie

Individuální forma probíhá za přítomnosti jednoho klienta a jednoho nebo více canisterapeutických týmů. Tato forma má svoje výhody, ale také nevýhody. Tou největší výhodou je přizpůsobení celého průběhu individuálním potřebám klienta. Snazší naplnění cílů a úkolů, větší klid na terapii. Klient se psem může navázat daleko intenzivnější vztah. Ovšem nevýhodou je časová náročnost terapií, pokud je zapotřebí uspokojit potřeby více klientů. Také tu může mezi klienty vzniknout závist, pokud se nestihnou uspokojit potřeby všech předem domluvených klientů v zařízení. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

1.4.2 Skupinová forma canisterapie

Skupinovou canisterapii vede jedna osoba, která musí dobře promyslet kolik klientů a psů při terapii zapojí. Je velmi důležité, aby pamatovala na všechny klienty a dostatečně je zapojovala. Přímé aktivity se psy, by se měly prokládat povídáním o psím tématu, aby psi měli dostatek odpočinku. Na začátku programu je vhodné klienty, především pokud se jedná o děti, seznámit se psem, jeho chováním a také potřebami. Nemělo by se zapomenout klientům povědět, jak se k psovi chovat, přiblížit výchovu psa a umožnit klientům péči o něj. Dalším důležitým pravidlem je, aby psovod měl psa během celého programu pod dohledem a pes musí mít dostatečnou veterinární péči. Pokud se do programu zapojuje více psů je nezbytné, aby tito psi spolu vycházeli.

I skupinová forma canisterapie má své výhody i nevýhody jako canisterapie individuální. Velkou výhodou je zapojení více psů do terapie. Klienti si tak mohou vybrat psa podle svých preferencí, ať už podle velikosti psa, vzhledu nebo podle jiných sympatií. Více psů také znamená více uspokojených klientů. Ovšem nevýhodou u většího počtu klientů je méně plánovaných a dosažených individuálních cílů. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

1.4.3 Návštěvní program

Návštěvní program se v České republice využívá ze všech forem canisterapie nejvíce. Interakce klienta s canisterapeutickým týmem probíhá pravidelně na předem domluveném místě. Nejčastěji k tomu dochází jednou za týden nebo jednou za dva týdny. Je důležité, aby pes nebyl příliš zatěžován, proto se doporučuje maximálně tři návštěvy po jedné hodině během týdne. Ideální je, když jedno zařízení má smluvených více canisterapeutických týmů, které se mohou zastoupit, např. během nemoci.

Návštěvní program se nejčastěji uskutečňuje v zařízeních sociálních služeb nebo školských zařízeních, kam za klienty canisterapeutický tým pravidelně dochází. Tento návštěvní program se také používá ve zdravotnických zařízeních u dlouhodobě nemocných pacientů. Další možností je, že canisterapeutický tým navštěvuje klienta doma, klient dochází za nimi nebo se schází na neutrálním místě, na kterém se předem domluví.

„Canisterapie může být součástí výuky, volnočasových aktivit, aktivizačních programů, sociální rehabilitace, psychoterapie aj. Podle konkrétního klienta i stanovených cílů volíme vhodné metody práce i konkrétní metody, od čehož se odvíjí program konkrétní návštěvy. U návštěvního programu využíváme skupinové i individuální canisterapie.“ (Tichá, In: Velemínský, s. 84)

1.4.4 Rezidentní forma

Pobyt v zařízení: K rezidentní formě canisterapie se příliš nedoporučuje využívat psa, protože pes potřebuje patřit jednomu člověku. Lepší variantou jsou malí hlodavci, kočky, ptáci. Přesto existují možnosti, jak psa pro tento účel využít. Je ovšem potřeba, aby zde byla jedna zodpovědná osoba, kterou většinou bývá zooterapeut nebo canisterapeut. I když se o psa v zařízení může starat více lidí, přesto musí mít jednoho pána, který se stará o kontakt psa s klienty. Zodpovědná osoba také dohlíží, aby měl pes dostatek odpočinku, stravy, pohybu a také dbá na jeho zdravotní i psychický stav. Zodpovědná osoba (psovod) má také na starosti další výcvik psa a musí zajistit ochranu klienta i psa. Pes se nesmí pohybovat po zařízení sám a kontakt psa s klientem vždy probíhá pod dohledem canisterapeuta. Zodpovědnou osobou také může být jeden ze zaměstnanců zařízení, který je také zároveň majitel psa. Pravidelně si do práce psa vodí a vzniká tak propojení rezidentní formy a návštěvního programu.

Rezidentní forma má své výhody i nevýhody. Jednou z nevýhod jsou finanční výdaje za psa samotného, ale i za náklady na jeho péči. Také mohou vzniknout určité komplikace, když se musí pobyt psa v zařízení z jakýchkoliv důvodů ukončit. Výhodou je, že díky stálému pobytu psa v zařízení je možné interakci klientů se psem plánovat po celý den nebo týden. (Eisertová, Tichá, In: Velemínský, 2007)

Pobyt psa v rodině: Cílený pobyt psa v rodině se využívá především v případě, kdy se o klienta stará rodina doma. Pes je předem vycvičen odborníkem nebo rodinou pro vykonávání canisterapie a poté je začleněn do rodiny, kde vykonává psychosociální podporu. Canisterapeutické zkoušky skládá pes společně s jedním členem domácnosti, který pak samotnou canisterapii využívá. Pes se nevyužívá jen pro klienta, ale je oporou pro celou rodinu. Cílený pobyt psa je jedna z nejnáročnějších forem canisterapie, a to především ve znalostech a dovednostech canisterapeuta. (Tvrdá, In: Velemínský, 2007)

1.4.5 Pobytový program, canisterapeutické tábory

Výhodou pobytového programu je intenzivní kontakt dítětem se psem, ke kterému dochází mimo sociální prostředí, na které je dítě zvyklé. Dochází zde k integraci dětí s postižením s dětmi zdravými. Nejzásadnější odlišnost canisterapeutického tábora od klasického je využívání metod a forem canisterapie. I na tomto táboře děti zažijí aktivity jako na klasickém táboře, např. koupání, hry apod. (Eisertová, Švestková, 2011)

Může se jednat o krátkodobé nebo dlouhodobé pobyty, které se nejčastěji uskutečňují v přírodě. Pobytový program může být pro celou rodinu nebo jen pro děti samotné. Nejčastěji ho navštěvují děti s postižením nebo děti z ústavního zařízení. Na pobyt jezdí děti, které už mají s canisterapií zkušenost, ale i děti, které se s ní ještě neselekaly. Je možné na pobytu aplikovat jak individuální, tak skupinovou canisterapii, nejčastěji se ale kombinují a je zde dostatek prostoru pro spontánní kontakt dítěte se psem. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

Jeden z canisterapeutických táborů pořádá každý rok od roku 1998 Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Zakladatelem je prof. MUDr. Miloš Velemínský, CSc., dr. h. c., který sám na této fakultě působí. (Eisertová, Švestková, 2011)

1.4.6 Krizová intervence

Cílem krizové intervence je především zmírnění dopadu krize, aby člověk utrpěl co nejmenší psychické utrpení. Lze ji například využít při těchto situacích: povodně, požár budovy, unikání plynu, evakuace osob, ohlášení výbušniny. Při krizové interakci se dá využít všech běžných forem a metod canisterapie. Canisterapie v krizové intervenci může být velmi psychicky náročná jak pro psa, tak i jeho psovoda. Nevýhodou je, že canisterapeut nikdy dopředu neví, v jakém prostředí bude interakce probíhat. Je proto velmi důležité, aby pes i canisterapeut měli dostatečnou praxi s více cílovými skupinami a potřebami klientů.

Canisterapeut by měl také ovládat psychologické techniky při komunikaci s lidmi v šoku, umět vést rozhovor, zvládat první pomoc a mnoho dalšího. Mnohdy je to právě on, co může odhalit přicházející posttraumatický šok nebo odhalit vnitřní krvácení,

kterého si do té doby člověk v šoku nevšiml. Pokud musí canisterapeut zahájit první pomoc, nesmí pes v žádném případě překážet. (Tvrdá, In: Velemínský, 2007)

1.4.7 Jednorázové canisterapeutické a kynologické aktivity

Tato forma canisterapie se především využívá ve školách či ústavních zařízeních u klientů každého věku, ale nejčastěji u dětí. Jde buď o jednorázové setkání, které je spíše takové zpestření každodenního stereotypu nebo může probíhat v dlouhodobě. Nevylučuje se ani opakované setkání bez delšího trvání.

Cílem tohoto programu je zpestření dne, seznámení klienty se psem a jejich vzájemná interakce. Především u dětí jde o seznámení se psem a jeho chováním, děti si mohou psa pohladit nebo si s ním pohrát. U dětí jde také o snahu vytvoření pozitivního vztahu ke psům, naučit je, jak s nimi zacházet a rozumět jim. Jelikož spousta dětí zacházet se psy neumí, může dojít i k nezáměrného ublížení. (Tichá, In: Velemínský, 2007)

2 Příprava na praktikování canisterapie

Canisterapie využívá pro své metody jako rehabilitační prostředek psa. Tato terapie je vhodná pro všechny věkové kategorie, od těch nejmenších až po ty nejstarší. Pes je využíván pro splnění konkrétních cílů u konkrétního klienta a pomáhá rozvíjet oblasti, u kterých je to potřeba:

- jemná a hrubá motorika
- řeč
- smysly
- pohyb
- prohřívání postižených částí těla
- psychické problémy
- učení
- sociální (Svobodová a kol., 2009)

2.1 Canisterapeutický pes

Výběr správného psa je v tomto případě velmi důležitý krok pro budoucí vykování canisterapie. Takový pes je velmi finančně, ale i časově náročný. Zásadní dopad špatné volby psa se může odrazit jak po finanční stránce, tak především je ohrožena samotná práce canisterapeuta.

Před pořízením psa je dobré si odpovědět na několik otázek.

1) Pes s průkazem nebo kříženec?

U psa s průkazem můžeme odhadnout, jak asi bude vypadat a je možné si vybrat štěně po rodičích bez dědičných chorob. U křížence tyto věci dopředu vědět nemusíme. Výhodou kříženců jsou malé pořizovací náklady.

2) Štěně nebo dospělý pes?

U štěnat je snazší vést je od začátku k využití, pro kterého jsme si ho pořídili. Ovšem je to časově i finančně náročnější. U dospělého psa, ale nemusíme vědět, čím vším si prošel a co má za sebou.

3) Pes nebo fena?

Feny jsou klidnější a ovladatelnější, proto bývají pro zoorehabilitaci více doporučovány.

4) Pes z útulku nebo od chovatele?

U psa z útulku stejně jako u psa dospělého nikdy nevíme, co všechno si prožil a jak může na určité situace reagovat. (Svobodová a kol., 2009)

2.1.1 Výběr canisterapeutického psa

Při výběru psa pro canisterapie je dobré dopředu vědět s jakou cílovou skupinou chceme pracovat a výběr psa tomu přizpůsobit. Je to možné samozřejmě i naopak. Dopředu si vybrat psa, který se nám líbí a podle něj určit cílovou skupinu se kterou budeme pracovat. Např. pro malé děti nejsou moc vhodné psi malého vzrůstu, protože jim mohou nechtěně ublížit a zranit je. Totéž platí i pro lidi s mentálním postižením, kteří nemají takový cit v rukou. Naopak malí psi jsou vhodné pro ležící pacienty, kdy pes může dovádět na posteli pacienta nebo si vedle něj může lehnout a spát. Také se podle jiných kritérií bude vybírat pes pro konkrétního člověka a jinak pes pro určité zařízení. (Galajdová, 2011)

Existují plemena, která jsou pro canisterapii vhodná, ale dají se mezi nimi najít i jedinci, kteří vhodní nejsou. A pak jsou plemena, která pro tuto činnost vhodná nejsou, ale dají se mezi nimi najít jedinci vhodní. Je známo, že u štěněte je hodně zásadní období socializace a jak mohou prožitky ovlivnit jeho budoucí chování. Spoustu lidí by ale už dopředu rádo vědělo, jakou povahu budou mít štěňata podle jejich předků. Ne vždy je to ale lehké předpovědět, a to z několika důvodů, např. vybrané plemeno má malé zastoupení, a tudíž malý vzorek pro hodnocení, rozdílné podmínky chovu, nepřesné výsledky – jedinci s vadami se žádného hodnocení neúčastní a mnoho dalších. (Svobodová a kol., 2009)

Pokud někdo chce odhadovat, jak bude štěně vypadat a jakou bude mít povahu, je snazší odhadnout vzhled psa. V obou případech to ale budou pouze odhady. Při výběru štěněte pro canisterapii je dobré povahu rodičů příliš přeceňovat, ale ani podceňovat. Psovod by si neměl plemeno psa vybírat jen na základě toho, že je pro canisterapii vhodné

a pak se ho jen snažit vycvičit podle svých představ. Je také důležité otestovat povahu psa v nezvyklých situacích. Například:

- „*chování psa při kontaktu s neznámým člověkem*
- *reakce na pachy*
- *reakce na zvuky*
- *reakce psa na člověka v nezvyklé situaci a jakýkoliv fyzický kontakt s ním, kdy pes nesmí nevhodně reagovat:*
- *reakce na nabídnutý pamlssek nebo hračku*
- *ovladatelnost psa*
- *reakce psa na kontakt s více lidmi a jiné“* (Svobodová a kol., 2009, s. 12)

Abychom se byli opravdu jisti, že pes je pro tuto činnost opravdu vhodný, je dobré najít organizaci, ve které odborníci objektivně posoudí chování psovoda i psa. (Svobodová, kol., 2009)

Výběr psa pro canisterapie není jednoduchý proces, který by měl být cílený a nikoliv náhodný. Pro canisterapii není důležité, zda má pes průkaz původu nebo zda se jedná o psa nečistokrevného. Ovšem u psa s průkazem původu existuje jistá pravděpodobnost zdraví a povahových vlastností. Další nezbytností u výběru vhodného psa je výběr kvalitního chovatele. Pro účely canisterapie nejsou vhodní psi, kteří v minulosti prožili jakoukoliv negativní zkušenost. Dále se nehodí služební psi, kteří byli vycvičeni pro ochranu a útok na člověka. (Eisertová, In: Velemínský, 2007)

Při výběru psa ať už pro canisterapie nebo jen pro radost bychom si psa neměli vybírat jen podle povahy plemene. Předpokládáme, že hlídací pes bude především hlídat, lovecký lovit a společenský nám bude společníkem, který se spokojí s gaučem. Tomu ale tak není. Každý pes jako člověk je individuální a nikdy dopředu nevíme co z něho vyroste.

Paní Zdenka Galajdová používá při výběru štěněte alternativní metodu, která ovšem není vědecky podložena, nijak nezměřitelná přesto fungující. Jde o charakteristiku zvířat, která je založená na datech narození. Metodu zavedli lidé, kteří si dali tu práci vytvořit tyto charakteristiky i na přihlídnutí k druhům zvířat. Tím vznikly tabulky nejen pro psy, ale i koně, kočky a dalších zvířat. (Galajdová, 2011)

2.1.2 Příprava a výchova canisterapeutického psa

Nejdůležitějším obdobím štěněte je raná socializace, která probíhá nejprve u chovatele. Hodně záleží na tom, jak se chovatel štěňatům věnuje nebo kolik hraček mají štěňata k dispozici. Pak už to závisí na novém majiteli psa. Ten by měl pokračovat v tom, co chovatel začal a poskytnout štěněti další nezbytné informace a zkušenosti. (Svobodová a kol., 2009)

Rozhodující období psa nastává právě od okamžiku, kdy štěně opouští svou matku, vydává se do nového domova až do jeho dospělosti. Tím nejzásadnějším bývá první měsíc u nového majitele, kdy by mělo štěně prožít co nejvíce pozitivních zkušeností. V té době by mělo štěně poznat jaké postavení je v jeho nové lidské smečce a získávat společenské vlohy a dovednosti. (Collins, 2009)

Nejdůležitější během socializace je štěně přivyknout na cizí lidi, auta, zvířata a také na pouliční ruch. To provádíme na vycházkách. Štěně necháváme si zvykat a objevovat nové postupně. Pokud má štěně zájem o nějaký podnět, se kterým se bude v budoucnu často setkávat, umožníme mu jeho prozkoumání, a přitom ho chválíme. (Hrušovský, 1990)

Nejen socializace, ale také včasná a cílená výchova a výcvik jsou důležité pro budoucí poslání psa. Podstatné u psa v canisterapii je poslušnost a ovladatelnost. Zásadní pro poskytování terapie je, aby byl pes zvyklý na přítomnost jiných psů a lidí. Zvládal pobyt vnitřních prostorách, větší počet lidí, byl zvyklý na neobvyklé pachy, hluk nebo kompenzační pomůcky.

Pro navazování komunikace s klientem, je dobré, když pes ovládá nějaké směšné kousky a triky, které napomáhají odlehčit atmosféru. Pes vhodný pro canisterapii by měl být spolehlivý, nekonfliktní a kontakt s lidmi mu musí přinášet radost. Také je důležité, aby byl fyzicky i psychicky zdatný. Psovod se psem si musí v každé situaci důvěřovat a být si oporou. (Eisertová, Tichá, In: Velemínský, 2007)

Jak správně připravit psa pro práci canisterapie lze shrnout do několika bodů:

- 1) Na začátku je důležité vybrat správné štěně a dát mu vhodné jméno
- 2) Psa je důležité vychovávat a cvičit kdykoliv je to možné a v každé situaci

- 3) Pracovat na vzájemné důvěře. Pes pak svého pána poslouchá, protože chce, ne protože musí. Je důležité důvěru psa nezklamat, protože pak se to těžko navrací zpět.
- 4) Pes a psovod by měli být při každé činnosti partneři. Je potřeba dát psovi prostor být úspěšný a dělat věci společně.
- 5) Důležitá je vzájemná komunikace. Povel by měly být jasné a stručné a vyslovovány klidným hlasem.
- 6) Při vzájemné komunikaci jsou důležitá barva hlasu, gesta nebo pozice psovoda, ve které povel dává. Dostatečně oddělit povel a upozornění na chybu.
- 7) Je dobré psa předem připravit na situace, které mohou vzniknout při canisterapii. Situace stupňovat a vracet se i k těm, co již má zvládnuté. Do výchovy lze také zapojit samotné klienty.
- 8) Psa dostatečně motivovat. Využívat chválu i odměny, a to hlavně ve správný čas.
- 9) Využívání pomůcek při výcviku, třeba i ty co jsou zrovna po ruce.
- 10) Pes by měl umět dávat najevo lásku, přijímat pohlazení a mazlení, a to i od cizích lidí. Pokud toho pes není schopný, není pro práci canisterapie vhodný a další výcvik by byl zbytečný. (Svobodová a kol., 2009)

2.1.3 Požadavky na canisterapeutického psa

Pes vhodný pro vykonávání canisterapie by měl být především vyrovnaný, nikdy by neměl zareagovat na klienta agresivně. Měl by být naopak přátelský, kontakt s lidmi by mu měl přinášet radost. S psovodem by měl mít silnou vazbu, ale také být ochotný spolupracovat i s cizími lidmi a být zvyklý od nich přijímat pohlazení a mazlení. Základem by měla být dobrá socializace psa, nemělo by ho nic překvapit (prostředí, pomůcky, postavení těla a hlasu). Povahou by měl být hravý, bystrý, chytrý, ale také trpělivý a vydržet krátkodobý i dlouhodobý tlak. Vzhled u psa nehraje velkou roli, záleží, pro jaké činnosti a cílovou skupinu bude pes využíván. Ani to, jestli je pes papírový nebo ne není tak důležité, hlavní je, aby byl zdravý a splňoval požadavky pro ochranu zvířat. (Svobodová, 2009)

Dovednosti a schopnosti psa:

- zvládat povelů poslušnosti
- aportování a jiné hry
- přijímat doteky od klientů a zůstat v pozici
- upozornit na neobvyklé chování klienta (Müller a kol., s. 2014)
- reagovat na jméno a přivolání
- opatrně přijímat pamlsky
- tolerantní
- dokázat se rychle zklidnit
- spolupracovat s cizími i bez přítomnosti svého psovoda
- komunikovat s lidmi s postižením
- snášet ostatní zvířata
- nemít zlozvyky (Svobodová a kol., 2009)

Správné použití povelů při canisterapii:

- „*aktivizující (ke mně, sedni, vstaň, běž, volno; - sykavky, vysoké tóny),*
- *zklidňující (pomalou, léhni, hodný, klídek; - snižující se tóny, tichá, monotónní řeč),*
- *zákazové (ne, nesmíš, fuj, stůj; - úsečné povelů, hluboké tóny).“ (Svobodová a kol., 2009, s. 27)*

Je důležité si uvědomit, že každý pes se hodí na jinou situaci a léčebné záměry. Stejně jako my lidé neumíme všechno, tak i každý pes má své oblíbené činnosti, silné a slabé stránky a není univerzální pro všechno. Terapeut má za úkol po rozhovoru s psovodem vytvořit léčebný plán a spojit vhodného psa s klientem. Je důležité, aby psovod velmi dobře znal svého psa, poznal, kdy je pes neklidný a měl po celou dobu terapie psa pod kontrolou a sledoval ho. Pokud zjistí, že je pes neklidný nebo vystresovaný, měl by ho ihned odvést pryč. „*Prvořadou povinností každého psovoda a základním pravidlem canisterapie je hledět na komfort čtyřnohého spolupracovníka.*“ (Galajdová, 2011, s. 99)

2.2 Psovod, majitel, canisterapeut

Stejně jako na psa, který je jen spoluterapeut, jsou i na jeho psovoda kladeny určité nároky a podmínky, které by měl pro práci canisterapeuta splňovat.

Psovod vlastní otestovaného psa, se kterým tvoří tým. Přesto, že psovod tvoří jen polovinu týmu, tak zodpovědnost přejímá za oba. Proto je velmi důležité klást důraz právě na jeho přípravu. Musí tedy absolvovat kurz nebo být odborníkem dané oblasti (fyzioterapeut, speciální pedagog, psycholog atd.). Snaží se dále vzdělávat v oblasti ve které působí a zúčastňuje se konferencí a seminářů. Zabývá se výcvikem psů na vyšší úrovni a při vykonávání canisterapie se vůči psovi chová klidně a přátelsky. Poznává na psovi, když je něco v nepořádku a umí pohotově reagovat. Vede evidenci o zdraví psa a za každé příležitosti se ho snaží chránit. Mimo správného zacházení se psy ovládá také jednání s lidmi, a to především během interakce. O svých klientech nerozšiřuje důvěrné informace.

U canisterapeuta není důležité, zda je to žena nebo muž. Doposud totiž nebylo zjištěno, že by jedno z pohlaví dosahovalo v canisterapii lepších výsledků. Naopak kvalitní canisterapeut by měl mít současně povahové rysy ženy (emotivní zaměření, pochopení pro druhé a citlivost) i muže (racionální orientace, rozhodnost a objektivita).

Nejzásadnějšími vlastnostmi u canisterapeuta vůči klientovi jsou empatie a akceptace. Empatie je důležitá, aby se terapeut dokázal vcítit do osoby klienta a jeho prožívání a mohl mu tak lépe pomoci. Pro přijetí klienta takového, jaký je a respektovat ho je důležitá akceptace. Ta zahrnuje i fakt, že canisterapeut nebude klienta soudit a kritizovat, jako to mohou dělat jiní. (Svobodová a kol., 2009)

2.3 Canisterapeutické zkoušky

Aby mohl canisterapeutický tým provozovat canisterapii musí společně úspěšně absolvovat canisterapeutické zkoušky. Přípravu na skládání zkoušky si lze vybrat podle časové náročnosti, kvality a typu vzdělávání. U nás si zájemci mohou vybrat z několikahodinových přednášek, několikadenních kurzů, ale také jsou v nabídce

rekvalifikační kurzy a kurzy nabízené celoživotním vzděláváním na univerzitách. (Eisertová, Tichá, In: Velemínský, 2007)

Před samotnou zkouškou je dobré projít i jiné kurzy různých organizací a na různá témata. Není nutné jen navštěvovat jen kurzy o psech, ale je dobré se dozvědět něco o seniorech, autistech, o dětech s poruchou pozornosti apod. Vhodné je také vzdělávat se i v komunikaci s lidmi, protože canisterapie není jen o psech, ale také o lidech. (Tvrdá, 2020)

Různé organizace znamenají také různé požadavky na canisterapeutický tým. Některé připravují pouze lidi a jiné zase celé týmy. Což znamená také odlišný způsob testování a jiný průběh zkoušky. Některé třeba zase například jen otestují psa, bez jakékoliv předchozí přípravy.

Ideální je, pokud je připravovaná osoba současně také psovodem, aby společně se se svým absolvovali kurz nebo zkoušku, která trvá přibližně týden. Za tuto dobu je psovod vzděláván teoreticky a se svým psa poté i prakticky připravován a testován odborníky. (Eisertová, Tichá, In: Velemínský, 2007)

Aby mohl pes zkoušku absolvovat musí splňovat několik podmínek. Pes nesmí mít kupírované uši a musí být zcela zdravý, pokud pes cítí jakoukoliv bolest kdekoliv na těle je vyloučen ze zkoušky. Před zkouškou psa musí prohlédnout veterinář a psovod musí předložit očkovací průkaz, který dokazuje pravidelné návštěvy u veterináře.

Pes musí být minimálně rok starý a psovod plnoletý. V teoretické části zkoušky si psovod osvojí komplexní přístup ke canisterapii z hlediska zdravotně – sociálního i kynologického.

V praktické části se využívají modelové situace, ve kterých si canisterapeutický tým osvojí dovednosti potřebné pro vykonávání canisterapie. Mezi tyto dovednosti patří kontakt s více lidmi najednou, používání kompenzačních pomůcek klienty anebo například nezvyklé prostředí. Při modelových situacích se také dají využít samotní klienti.

Při závěrečné zkoušce se ověřují speciální dovednosti, které by měl ovládat každý kdo chce canisterapii vykonávat. Součástí závěrečné zkoušky je také teoretický test pro psovoda. Pro získání osvědčení musí canisterapeutický tým úspěšně zvládnout všechny části zkoušky. Pro větší bezpečí klientů se tato zkouška musí každé dva roky zopakovat.

Dalším důvodem je také možná změna chování psa, která může nastat v průběhu času samovolně nebo po určité zátěžové situaci. (Müller a kol., 2014)

Prodloužení osvědčení lze také na základě pravidelné supervize a prověření práce týmu. Po úspěšně absolvované zkoušce nebo i během kurzu je na čase si rozmyslet, jaké cílové skupině se chce tým věnovat. Je také potřeba při rozhodování zvážit více hledisek. Například některý klient více preferuje malé psy před velkým nebo naopak, každý pes se hodí pro jiné aktivity a nasazení a také psovod může mít blíže k určitému typu postižení.

Organizace, u kterých lze osvědčení získat:

- Cantes z. s. – Pardubice <http://www.cantes.cz/>
- Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s. – Třeboň <https://www.canisterapie.org/>
- Helppes – Centrum výcviků psů pro postižené o. s. – Praha 5 <https://helppes.cz/>
- Pomocné tlapky o. p. s. – Starý Plzenec <http://www.pomocnetlapky.cz/cz/>
- Občanské sdružení U rozcestí – Choustníkovo Hradiště <http://www.urozcesti.cz/>
- SVOPAP vzdělávací centrum s. r. o. – Praha 5 <http://www.svopap.cz/>

3 Canisterapie ve speciální pedagogice

Speciální pedagogika je vědní obor, který se zabývá výchovou, vzděláváním a rozvíjením jedinců s handicapem. Jde především o to, aby tito jedinci byli schopní prožívat kvalitní a smysluplný život. (Slowík, 2007)

U osob s handicapem je velmi důležitý komplexní přístup, který spočívá převážně v rehabilitaci. Každý autor rehabilitaci charakterizuje trochu jinak. Například Novosad (2002) klade důraz na kombinaci všech dostupných prostředků a postupů při snaze pomoci jedinci získat nebo znovuzískat a upevnit nejvyšší možný stupeň samostatnosti a funkční schopnosti.

Canisterapii v ČR také postupně zařazujeme do komplexní péče o klienta. Potvrzením je uvádění canisterapie jako součást rehabilitace některými autory v odborných publikacích. Od roku 2005 je canisterapie Ministerstvem zdravotnictví ČR chápána jako forma podpůrné rehabilitace, a ne jako samostatná léčebná metoda. Zásahu na tom má především Canisterapeutická asociace.

Canisterapie přináší také pozitivní výsledky jak u dětí zdravých, tak u dětí s handicapem. Napomáhá u obou skupin dětí při správném duševním vývoji, povzbuzuje formování žádoucích postojů, a naopak pomáhá potlačit ty nežádoucí. Canisterapii lze také využít při učení dětí, které díky přítomnosti psa získají motivaci, podněty nebo jim pomůže při uvolnění. Dítě může například psovi číst, což mu může velice pomoci nejen ve čtení ale také v oblasti sociální, při získávání sebevědomí nebo sebeúctě). (Tichá, In: Velemínský, 2007)

3.1 Canisterapie u dětí se zrakovým postižením

O zraku lze říci, že je pro člověka jeden z nejdůležitějších smyslových orgánů. Zrakem získáváme až 90 % všech informací. Při jakémkoliv narušení zraku je především narušená orientace. Dlouhodobé narušení mimo orientaci také ovlivňuje komunikaci, psychickou integritu a také sociální existenci jedince. (Slowík, 2007)

Osoby se zrakovým postižením by se v životě neobešly bez speciálních pomůcek. Pomocí speciálních pomůcek lze alespoň částečně kompenzovat zrakový deficit, ale také

pomáhají zlepšit kvalitu života. Takovýchto pomůcek existuje celá řada a dokáží pomoci osobám se zrakovým postižením v každodenních činnostech. (Renotierová, Ludíková a kol., 2006)

Jednou takovou pomůckou pro zrakově postiženého je vodící pes. Ten dokáže nevidomému nahradit smysly a udělat z něj tak soběstačnou osobu. Základem pro úspěšného vodícího psa je jeho výběr. Nejčastěji se dnes využívají retrívři, ale dříve se používali pouze němečtí ovčáci. Dnes se již toto plemeno jeví jako nevhodné především pro jeho povahu, která se v průběhu času změnila. Psi i feny se nechávají kastrovat.

Vybrané štěně, které prošlo základním povahovým testem je umístěno k převýchově do vhodné rodiny. Ti ho připraví pro situace a vystaví vlivů, aby v budoucnu byl na ně připravený a mohl vykonávat svou práci. Všechna štěňata ovšem touto přípravnou fází neprojdou a jen ty co byla úspěšná jsou dále předána do rukou specialistům k odbornému výcviku. Tento výcvik je finančně náročný, ale plně ho hradí zdravotní pojišťovna.

Nejtěžší se ovšem z toho všeho jeví vzájemné zvykání nového majitele a psa. Občas se dokonce stane, že pes musí být nevidomému odebrán. To byl také důvod proč paní Jiřina Lacinová vytvořila na vlastní náklady v rámci Sdružení Filia projekt, který měl pomoci budoucímu soužití nevidomého se psem. Projekt byl realizován v posledních dvou ročnících základní školy pro nevidomé v Brně. S Těmi se Jiřina Lacinová jednou týdně scházela a učila žáky, jak porozumět psům. Stihli se dozvědět něco o etiologii vlčí smečky, typickém chování psů, jejich ošetření, rasách, jejich výcviku a mnoho dalšího. Aby to nebyla jen teorie zahrnula do výuky také např. výtvarné a literární aktivity, a především praktickými ukázkami v terénu, které se nejvíce praktikovaly na ozdravných víkendových či prázdninových pobytech. Hlavní myšlenkou projektu bylo, aby si děti psa osahaly, vyzkoušely se psem chůzi, a především se přesvědčily, jaké to je mít psiho kamaráda. Projekt byl úspěšný, poskytnout dětem ucelené informace o psech zcela splnil a co je nejdůležitější, děti byly nadšené. Tohle je dobrá ukáзка toho, jak by taková canisterapie mohla u dětí se zrakovým postižením probíhat. (Lacinová, In: Velemínský, 2007)

Pes není pro nevidomého pouze kompenzační pomůckou, ale je pro člověka nenahraditelným pomocníkem a často jediným. Poskytuje emoční podporu a nevidomý se tak necítí sám, napomáhá při navazování sociálních vztahů, dává pocit bezpečí a v neposlední řadě také vybízí k pohybu. (Lacinová, In: Velemínský, 2007)

3.2 Canisterapie u dětí se sluchovým postižením

Ztráta sluchu u slyšícího člověka znamená, že během okamžiku přijde o až 60 % informací, které sluchem získává. I přesto že je to menší procento než u zraku, následky nejsou o nic menší.

Pokud se člověk narodí neslyšící nebo těžce sluchově postižený, rozvinou se u něj určité kompenzační schopnosti. I přesto se během života potýká s řadou omezení, např. komunikační bariérou, deficitem v orientačních schopnostech, psychickou zátěží, špatným navazováním sociálních vztahů, negativním vlivem na vývoj myšlení. (Slowík, 2007)

Pes u dětí se sluchovým postižením pomáhá rozvíjet komunikaci, pro kterou je zásadní ovládat jemnou i hrubou motoriku. Pes se pro dítě stává prostředníkem s okolním světem a přiměje dítě k pohybu. První setkání dítěte a psa může doprovázet strach a obavy, které se po chvíli rozplynou a z obou se stávají rovnocenní partneři. Při zapínání obojku psovi, česání, přinesení misky s vodou nebo podávání granulí dítě rozvíjí jemnou motoriku.

Pro úspěšnou komunikaci je pro dítě se sluchovým postižením důležité navázání očního kontaktu, při kterém si může pomoci odezíráním. Jelikož je to pro takové dítě někdy obtížné udržet nebo vyhledat oční kontakt, může mu s tím pomoci právě pes. Ten pozná, kdo chce s dítětem navázat kontakt a upozorní ho. Jinou možností, jak s takovým dítětem navázat kontakt je mu poklepat na rameno nebo jinak se ho dotknout. A protože děti se sluchovým postižením jsou příliš citlivé na doteky a po čase jim to může být tak nepříjemné, že se mohou projevovat i agresivně, je v tomto případě využití psa to nejlepší řešení.

Pes může být užitečný i při logopedii, kdy pomáhá dítěti při vyvozování hlasu nebo při správném dýchání, které se cvičí při polohování. Jelikož je dítěti přítomnost psa příjemná a touží si s ním opět pohrát, snaží se ho nějak přivolat. Po nějaké době dítě pozná, že pes reaguje na zvuky, které se pak samo snaží používat. Pes tedy u dítěte stimuluje hlasové projevy, na které může navázat logoped. Dalším způsobem, jak může pes dítěti pomoci v rámci logopedie je prostřednictvím jeho štěkotu. Dítě si může osahat na psím těle vibrace ze psího štěkotu, které poté může porovnat s těmi na svém těle. Pomocí psa se dítě naučí správné dýchání, které je na psovi dobře pozorovatelné.

Psa je také možné využít pro sluchová cvičení, a to především u dětí s kochleárním implantátem. Psa lze také použít při rozšiřování slovní zásoby, kdy dítě například pojmenovává části jeho těla, dítě se snaží přetlumočit psovi myšlenky, se psem si může povídat nebo mu něco vyprávět. (Samohejlová, In: Velemínský, 2007)

3.3 Canisterapie u dětí s mentálním postižením

Tento druh postižení je běžnou populací možná co nejméně přijímán. Často se jedinci s mentálním postižením setkávají u lidí jen s předsudky a kritikou. I přesto, že nikdo si život s tímto handicapem nedokáže ani představit. Život nevidomého si lze zkusit, když si zavážeme oči a zkusíme se projít po okolí, u neslyšícího si lze zacpat uši a pokusit se s ostatními dorozumívat neverbálními projevy, u tělesně postižených si můžeme sednout na ortopedický vozík a zkusit zdolat určitou trasou. U člověka s mentálním postižením si však nelze zkusit jaká omezení musí ve svém životě překonat. (Slowík, 2007)

Při canisterapii u dětí s mentálním postižením je potřeba nejprve zvážit jejich konkrétní schopnosti a dovednosti a také jejich hloubku postižení. Pokud dítě nemá jednu z forem těžké mentální retardace, může být pro něj pes dobrým společníkem. Pes může sloužit jako skvělý stimulátor, protože dítě se ho dotýká, navazuje s ním zrakový kontakt, a především na něj mluví. Jestli ale dítě trpí z jednou formou těžké mentální retardace a neprojevuje žádný zájem o okolní svět, pes by mohl být spíše pro rodinu přítěž.

Pro rozvíjení dítěte s mentálním postižením jsou důležité stále nové podněty. Proto je pes vhodný kamarád, který má na dítě vždycky čas a dokáže naslouchat. Ovšem to neznamena, že pořízením psa veškerá práce končí. Dětem je potřeba ukázat a říci, jak se k psovi chovat a jak ne. (Galajdová, 2011)

Je možné využít metod AAA, AAT i AAE, formou individuální i skupinové canisterapie. Cíle se pomocí odborníků určují podle individuálních potřeb dítěte. „*Obecně canisterapie rozvíjí poznávací, motorické i sociální dovednosti. U dětí se zaměřuje na podporu psychomotorického vývoje, koordinaci pohybu, podporu řečových dovedností, stimulaci, trénink paměti, volných dovedností, rozvoj myšlení, osvojování sociálních dovedností, rozvoj sebeobsluhy, rozvoj samostatnosti, posílení sociability, navazování nových vztahů, integrace apod.*“ (Tichá, In: Velemínský, 2007, s. 162)

3.4 Canisterapie u dětí s tělesným postižením

U dětí a osob s tělesným postižením je do určité míry omezen pohyb. Porucha hybnosti může být buďto částečná, což znamená sníženou mobilitu, nebo úplná a projevuje se imobilitou. Imobilita primárně vzniká poškozením hybného ústrojí nebo může vznikat sekundárně, kdy člověk nesmí vykonávat určité činnosti, aby si nepoškodil jiné tělesné funkce. Sníženou mobilitu provázejí další zdravotní rizika, např. svalová atrofie, omezení koordinace tělesných projevů. (Novotná, Kremlíčková, 1997)

U dětí s tělesným postižením je rehabilitace velmi důležitá a pes při nich může být vhodným pomocníkem. Canisterapie u dětí s tělesným postižením se příliš neliší od canisterapie u jiných skupin. U těchto dětí se canisterapie navíc využívá při rehabilitaci při tzv. polohování. Při polohování se využívá přímý fyzický kontakt klienta se psem, kteří si už navzájem důvěřují. Před začátkem polohování můžeme dát klientovi prostor pro spontánní reakci a poté mu nenásilně nabízet vhodné situace pro polohování. Pokud klient tak učiní jen mu pomůžeme polohu dopravit, aby byla správně. Když klient tak neučiní, sami mu nenásilně nabídneme některou z poloh. Metoda polohování je tedy založena na různých polohách klienta se psem, kdy klient na psovi nějakou částí svého těla leží nebo jen vedle něj a dotýká se ho přitom rukama. Pes tak předává dítěti své tělesné teplo nebo ho motivuje k pohybu, když si chce dítě na něj sáhnout. Canisterapie také může u klienta sloužit jako příprava na asistenčního psa. (Eisertová, In: Velemínský, 2007)

Asistenční pes je pro dítě nejen dobrý kamarád, motivuje dítě k pohybu, pomáhá překonat bolest během rehabilitace a pomáhat k emočnímu a rozumovému rozvoji. Pes pro tyto děti je vycvičen především v praktických dovednostech. Například ráno roztáhne závěsy, rozsvítí nebo naopak zhasne světlo, otevře dveře, podá nejrůznější věci nebo pomůže dítěti obout pantofle. Při výcviku se vychází především z konkrétních požadavků klienta. Jako u všech pes slouží jako dobrý pomocník při navazování sociálních vztahů. (Galajdová, 2011)

3.5 Canisterapie u dětí s autismem

„Autismus je pervazivní vývojová porucha. Pervazivní porucha je taková, která zcela proniká osobností dítěte a výrazně mění jeho chování, možnosti socializace, vzdělávání... Dětský autismus je charakterizován především triádou znaků – narušenou sociální interakcí, omezenou schopností verbální i nonverbální komunikace a stereotypním, repetitivním chováním.“ (Staffová, In: Velemínský, 2007, s. 143)

Pro autisty je velmi obtížný jakýkoli kontakt s jinou osobou. Samotná komunikace, navazování nových sociálních vztahů, přijímání od druhé osoby pohlázení nebo jakýkoliv jiný dotek pro ně znamená velký problém. Mezi další projevy autistů lze zařadit smích nebo záchvaty zuřivosti bez vnějších příčin nebo odmítání spolupráce. U některých se může objevit značný tělesný neklid ve spojení s bizarní pohyblivostí (např. točení se apod.). (Novotná, Kremlíčková, 1997)

Canisterapie u autistických dětí bývá velmi důležitá pro styk s okolním světem. Pes v tomto případě je jakýmsi prostředníkem mezi dítětem a okolím a pomáhá mu se orientovat ve společenských situacích a porozumět druhým. Pes vycítí úmysly a náladu druhých a pak je sdělí svému pánovi. (Müller a kol., 2014)

Před samotným začátkem canisterapie se seznámíme s dítětem, protože každý autista je jedinečný a má jiné projevy. Zjistíme si něco o způsobu jeho komunikace, jak reaguje na cizí lidi a psy nebo jestli rozumí jednoduchým slovním příkazům. Pak vhodně zvolíme metodu canisterapie, kdy se rozhodujeme mezi metodou AAA (aktivity za pomoci psa) a AAT (terapie za přítomnosti psa). Vhodnější metodou většinou bývá AAT, která je nejprve prováděna individuální formou a zvolíme návštěvní program, kdy pes dochází za klientem. Průběh canisterapie je dobré před zahájením samotné terapie autistovi ukázat pomocí obrázků, přes které většina autistů komunikuje. (Staffová, In: Velemínský, 2007)

3.6 Canisterapie u dětí s ADHD

V minulosti se pro ADHD používalo více termínů, a to od lehké mozkové dysfunkce (LMD) po hyperkinetickou reakci a hyperkinezi. V dnešní době se více používá pojmenování porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou, tedy ADHD (Attention

Deficity Hyperactivity Disorder). Mezi hlavní projevy ADHD patří především hyperaktivita, impulzivita a nedostatečná schopnost soustředění. Proto je důležité při práci s těmito dětmi být klidný, trpělivý a optimistický. Je dobré střídat aktivity s odpočinkem a dbát na individualitu každého dítěte s ADHD. (Eisertová, Švestková, 2011)

Celkového zklidnění a zlepšení koncentrace na aktivitu nebo činnost lze u dětí s ADHD zlepšit pomocí canisterapie. Canisterapie pomáhá dětem při zlepšení několika oblastí:

- Jemná motorika – jemnou motoriku pomáhá canisterapie rozvíjet i u jiných skupin klientů, a to především česáním psa, připínám vodítka a obojku, krmením piškoty nebo granulemi a stimulací jemným dotykem
- Agresivita – snížení agresivity se u klienta daří při nácviku ovladatelnosti psa. Klient se nejprve musí zklidnit, aby mohl psovi dát nějaký povel. Účinné jsou také různé závody mezi dítětem a psem, kdy je dítě motivováno výhru, ale zároveň musí kontrolovat své chování, pokud prohraje.
- Řečové dovednosti – dítě pojmenovává části těla psa, a přitom se jich dotýká, správná výslovnost se dobře trénuje při dávání povelů, kdy dítě musí povel vyslovit zřetelně, aby pes reagoval.

Při canisterapii u dětí s ADHD je důležité dodržovat několik zásad. Důležitá je úzká spolupráce rodičů dítěte, odborníka a zařízení, kde canisterapie probíhá. Canisterapeut musí být dopředu seznámen s projevy dítětem, podle kterých se stanoví cíle. Také je důležité vytvořit takové prostředí, které nebude narušovat průběh canisterapie třeba tím, že dítě bude rozptylováno jinými věcmi apod. (Eisertová, In: Velemínský, 2007)

3.7 Canisterapie u dětí s kombinovaným postižením

Jde především o děti s těžkou až hlubokou mentální retardací v kombinaci s různým stupněm tělesného postižení, které jsou většinou na úrovni mezi 0–3 rokem. Tyto děti nejsou schopny projevovat pocity ani verbálních projevů. Projevují se jen prostřednictvím svého těla.

Pro člověka, který s těmito dětmi pracuje není jednoduché těmto dětem porozumět. Člověk k tomu musí mít předpoklady a dostatečné vzdělání. I přesto se občas může stát, že pečující osoba kvůli svému momentálnímu naladění toho není schopna. Skvělým prostředníkem při navozování kontaktu s dětmi je pes, který toho dosáhne úplně přirozeně. Dítě se díky psovi zklidní a uvolní a je lépe schopné navázat kontakt s okolím. Pes se dá u dětí s kombinovaným postižením použít různě, dítě se dotýká různých částí těla psa a tím rozvíjí dotyk nebo můžeme na tělo dítěte pokládat granule a učit ho tak uvědomovat si své tělo. Lze také využít dech psa, který dítě zklidní a pozitivně naladí. Pes děti s kombinovaným postižením dokáže namotivovat k vydávání neartikulovaných zvuků, které mohou pomoci při rozvoji dalších řečových dovedností. (Benešová, In: Velemínský, 2007)

3.8 Canisterapie u dětí s epilepsií

I přesto, že epilepsie se přímo neprojevuje je to vážná nemoc, při které se děti musí celý život vyhýbat některým činnostem, např. nesmí plavat, lézt po stromech, jezdit na kole a mnoho dalšího. Důvodem je, že nikdy neví, kdy může přijít záchvat. Někdo záchvaty mívá častěji než někdo jiný, ale pro všechny platí stejná omezení.

Epileptických záchvatů je více druhů. Je tzv. klasický grand mal a pak existuje petit mal, který je méně nápadný a nedoprovází ho pád ani křeče, ale vědomí je jako že vypnuté. Ten může být nebezpečný hlavně ve chvíli, kdy třeba člověk jde po ulici, dostane záchvat, vstoupí do vozovky a nevidí tak projíždějící auto, když opět získá vědomí, tak si nic z toho nepamatuje, bohužel občas tohle procitnutí přichází pozdě. Grand mal může přivodit střídající se světlo a tma, kdy to mozek může pochopit jako signál k panice. To se může projevit jako oddělení ducha od těla, kdy tělo pokračuje v činnosti dále nebo může dojít ke kolapsu organismu ve formě velkého záchvatu křeče. (Galajdová, 2011)

Pes se u dětí s epilepsií dá využít při běžné canisterapii, kdy volíme mezi metodou AAA nebo AAT, individuální nebo skupinovou formou a návštěvním nebo rezidentním programem. Jelikož epilepsie může u dětí vyvolávat strach ze záchvatů, problémy se socializací a sebevědomím, je dobré se během canisterapie zaměřit na psychosociální stránku tohoto onemocnění.

Při druhém využití je pes schopen rozpoznat nadcházející záchvat, dítě tak varovat a odvést ho do bezpečí. Pokud dítě dostane záchvat na veřejnosti pes mu sežene pomoc. Během celého záchvatu zůstává u něj, pokud je ovšem potřeba nechá svého pána odvést záchrannou službou. Pes se poté nechá odvést cizí osobou. Signální pes, jak se takovému psovi říká, dokáže nadcházející záchvat rozpoznat nejspíše ze změny chování a nonverbální komunikace. Svou roli sehraje i zápach klienta. Reakcí psa na nadcházející záchvat je různý, pes může štěkat, kňučet, zalehnout, olizovat pánovi ruku apod. Pes také na záchvaty upozorní různě dlouhou dobu před jeho propuknutím. Některý pes na něj upozorní hodinu dopředu a jiný zase jen několik málo minut. Psa je možné vycvičit pro určitého klienta, ale vyšší úspěšnost je, že pes rozpozná záchvat u psordova, který se na tomto výcviku podílí. (Staffová, In: Velemínský, 2007)

4 Cíl bakalářské práce

Hlavním cílem této práce je zmapovat aktuální dostupnost canisterapie v jižních Čechách. Po dokončení by měl vzniknout ucelený přehled, který umožní orientovat se v nabízených službách. Práce by měla sloužit pro potenciální klienty, kteří mají o canisterapeutické služby zájem. Moje práce jim ušetří čas při hledání, jelikož zde budou mít informace o jednotlivých canisterapeutických organizacích a canisterapeutech na volné noze na jednom místě. Canisterapeutické organizace a canisterapeuty nejprve představím tím, že o nich napíšu základní informace, např. jak dlouho se canisterapii věnují, jaké mají ohledně canisterapie vzdělání, kde působí nebo jaká zařízení navštěvují. Také představím jejich nabízené služby. Poté všechny canisterapeutická pracoviště porovnáám podle kritérií, která si předem stanovím. Na konci práce vznikne tabulka, která tyto kritéria bude obsahovat. Zájemce o canisterapii si tak bude moci nejprve v tabulce podle kritérií najít, o co by měl zájem a poté si o zvoleném canisterapeutickém pracovišti přečíst více.

Zjišťovaná kritéria:

- Cílová skupina
- Výjezdová služba
- Časová dostupnost
- Typ pracovníků
- Počet pracovníků
- Metody a formy canisterapie
- Plemeno psa (velké/malé)

5 Metodologie

Pro zjištění aktuálně dostupných canisterapeutických služeb jsem použila metod telefonického a osobního rozhovoru a dotazníkové šetření. Nejprve jsem začala s hledáním canisterapeutických organizací a canisterapeutů, k čemuž jsem použila internet a sociální sítě. Canisterapeutickým organizacím a canisterapeutům, které jsem našla na internetu jsem rozeslala e-mail s prosbou o pomoc při psaní mé bakalářské práce. Abych našla co nejvíce canisterapeutů, využila jsem sílu sociálních sítí. Na Facebooku jsem si našla několik skupin, které se tématikou canisterapie zabývají. Do těchto skupin jsem vložila příspěvek, ve kterém jsem také canisterapeuty žádala o pomoc.

Po navázání kontaktu jsem se pak s jednotlivými canisterapeutickými organizacemi a canisterapeuty domluvila, jaká metoda sběru dat jim bude nejvíce vyhovovat.

Metody

- Dotazník – dotazník obsahoval otevřené otázky, kterými jsem zjišťovala základní informace, abych je mohla ve své práci představit, např. jaké služby poskytují, jak dlouho se canisterapií zabývají atd. Nejdůležitější ovšem bylo zjistit takové informace, abych mohla canisterapeutická pracoviště porovnat.
- Rozhovor – rozhovor jsem využila osobní i telefonický. Telefonický byl častější z důvodu nedostatku času dotazovaných. Pro rozhovor jsem využila podobných otázek jako pro dotazník.

6 Canisterapeutické organizace s celostátní působností

Canisterapie se mimo jiné také zabývá výcvikem asistenčních psů, ovšem v jižních Čechách není žádná canisterapeutická organizace, která by takovouto službu poskytovala. Z toho důvodu jsem se rozhodla v mé bakalářské práci také krátce představit i canisterapeutické organizace mimo jižní Čechy. Tato kapitola také bude sloužit pro zájemce o canisterapii, kteří hledají jednorázové canisterapeutické služby jako např. canisterapeutické tábory a prioritou pro ně nejsou jižní Čechy ale kvalita tábora. Tyto organizace nebudou zahrnuty v tabulce pro porovnání canisterapeutických pracovišť podle kritérií. Canisterapeutické organizace souhlasily s uveřejněním poskytnutých informací v bakalářské práci.

6.1 ELVA help z. s.

ELVA help je občanské sdružení, které vzniklo v roce 2002. Své sídlo má v Liberci a v jižních Čechách mají kontaktní osobu, která je z výcvikového canisterapeutického sdružení Hafík v Třeboni. Hlavní myšlenkou byl výcvik asistenčních psů pro nevidomé, nyní se věnují ještě canisterapii a felinoterapii (terapie pomocí koček). Cílem ELVA help je rozvoj zooterapie a výcvik asistenčních psů také pro osoby s jiným typem postižení než pouze pro osoby nevidomé. Jako významnou zkušenost vidí ELVA help práci s osobami s poruchou autistického spektra. Od roku 2007 je ELVA help registrována jako poskytovatel sociálních služeb dle zák. č. 108/2006 Sb. pro poskytování sociálního poradenství a sociální rehabilitace. (Elvahelp z. s. [online], [cit. 2020-06-29])

Pracovníci a jejich vzdělání

ELVA help má v této době 7 zaměstnanců a 3 dobrovolníky, u kterých velmi dbá na jejich vzdělání. Sociální pracovníci mají v tomto oboru vysokoškolské vzdělání, přesto se nepřestávají vzdělávat i nadále. Asistent v sociálních službách musí splňovat vzdělání, které je uvedené v zákoně o poskytování sociálních službách. Dobrovolníci jsou dostatečně proškolení v činnostech, které dělají a od ELVA help mají plnou podporu. Ještě před nástupem musejí všichni pracovníci projít školením 5 kurzů akreditovaných MPSV na téma zooterapie. Školení poskytuje přímo organizace ELVA help. Poté musí

úspěšně zvládnout atestaci společně se svým psem a na závěr musí absolvovat výcvikový kurz kompletní krizové intervence. Ten je možné splnit před nebo po nástupu do organizace. Pro všechny pracovníky je pořádána pravidelná supervize.

Služby

- Sociální poradenství – sociální poradenství je poskytováno formou terénní a služba odborné sociální poradenství je formou terénní i ambulantní
- Sociální rehabilitace
  - Pes-asistent – pes vycvičený jako pes-asistent může plnit různou roli, např. záchranářskou, průvodce, signální, terapeutickou, balanční atd.
  - Canisterapie – canisterapii poskytují formou rezidentní a návštěvní
  - Autismus a pes – ELVA help vyvinuli a ověřili specifickou, funkční techniku canisterapie O-sCT (observačně-strukturální technika canisterapie), pomáhá dětem se sklonem k agresivitě, strachem ze zvířat atd.
  - Muzikoterapie – používá hudbu ke komunikaci mezi klientem a terapeutem

Metody a formy canisterapie

- Rezidentní forma – tato forma canisterapie se hodí pro klienty, co mají doma vlastního psa. Odborník psa pouze vycvičí a samotnou canisterapii se psem provádí jeho majitel
- Návštěvní program – za klientem dochází canisterapeut se psem domů nebo na jiné domluvené místo
- Metoda AACR – metodu AACR využívá ELVA help jako jedinou. Od roku 2009 jsou součástí integrovaného záchranného systému v Liberci, kde poskytují krizovou intervenci, psychosociální pomoc a pomáhají hledat pohřešované osoby. ELVA help jako jediní v České republice tuto metodu praktikují a poskytují školení.

Cílová skupina

70 % klientů ELVA help tvoří žáci se speciálními potřebami. Nejčastěji to jsou děti s kombinovaným, mentálním a tělesným postižením a děti s autismem. Zbýlých 30 % tvoří osoby s chronickým duševním onemocněním, chronickým onemocněním,

sluchovým postižením, zdravotním postižením, zrakovým postižením, s jiným zdravotním postižením, rodiny s dětmi, senioři. Klientem může být osoba každého věku.

Klienti, kteří by měli zájem o služby ELVA help se mohou s organizací spojit buď přes e-mail nebo po telefonu. Poté organizace učiní sociální šetření, které probíhá v běžném prostředí klienta. V něm si s klientem poví, co klienta trápí, co chce řešit nebo změnit. Na oplátku organizace klientovi poví, jaké služby nabízí a seznámí klienta s podmínkami poskytování těchto služeb. Pokud se organizace s klientem shodnou, tak je na řadě sestavení plánu, který zahrnuje co, jak a kde bude probíhat.

6.2 HELPPES – Centrum výcviků psů pro postižené, o. p. s.

Helppes je jediná profesionální nezisková organizace svého druhu v České republice a je registrovaným poskytovatelem sociálních služeb. Organizace je také jako jedna z mála akreditovaným členem mezinárodní organizace Assistance Dogs Europe a Assistance Dogs International, která sdružuje poskytovatele těchto služeb. Organizace vznikla v roce 2013 a své sídlo má v Praze.

Hlavním cílem organizace je především integrace osob se zdravotním postižením, které by jim měl usnadnit speciálně vycvičený pes. Pes pomáhá osobám se zdravotním postižením vrátit se do aktivního života, navázat sociální vztahy, usnadňuje jim sebeobsahu, zařazení do vzdělávacího nebo pracovního procesu. Osoby se zdravotním postižením díky psovi získají také sebevědomí, nezávislost, pocit bezpečí a svobody.

Pracovníci a jejich vzdělání

Organizace má 17 pracovníků, kterými jsou členové dozorčí a správní rady, trenéři, psychologka, ředitelka a její asistentka a lidi, kteří se starají o psy ve výcviku. Dále organizace spolupracuje s 8 lidmi, mezi kterými je veterinář a rozhodčí posuzující speciální dovednosti psů. Organizace má také 22 dobrovolníků, kteří pomáhají s pořádáním větších akcí, mohou se zapojit jako vychovatelé štěňat nebo pomoci při údržbě a opravách výcvikového areálu.

Pro složení canisterapeutických zkoušek je potřeba, aby majitel štěně od začátku dostatečně socializoval. Pes musí být vyrovnaný, klidný, přátelský k lidem i zvířatům a nesmí mít žádné projevy agresivity. Tyto vlastnosti pes musí mít od narození a nedají se

nijak naučit. Proto organizace nepořádá, žádné kurzy výuky psů v oblasti canisterapie a považuje tyto kurzy za zcela zbytečné. Před zkouškou by také měl pes zvládat základní poslušnost, kterou se lze naučit na kurzech, které organizace zájemcům nabízí.

Pokud by se chtěl někdo stát dobrovolníkem stačí poslat do organizace svůj životopis a důvod, proč by chtěl zrovna pomáhat u této organizace. Poté s dobrovolníkem organizace při osobním setkání vyplní osobní dotazník a domluví podrobnosti spolupráce.

Všichni pracovníci, spolupracovníci i dobrovolníci se pravidelně dál vzdělávají v oblastech sociálních služeb a sociální péče, odborném přístupu a práci s klienty. Dále se vzdělávají v přípravě a metodických postupech ve výcviku psů. Vzdělávat se mohou formou seminářů, rekvalifikačních kurzů, konferencí, školení a workshopů.

Služby

- Výcvik asistenčních psů – asistenční pes je pro zrakově postižené osoby kompenzační pomůckou, která jim pomáhá především v orientaci.
- Výcvik signálního psa – pes je určen pro osoby s epilepsií nebo jiným druhem záchvatu a může svému majiteli zachránit i život. Signální psi se také využívají pro osoby se sluchovým postižením, kterým nahrazují sluch.
- Psi se speciálním výcvikem – tito psi jsou využíváni pro osoby s kombinovaným postižením, netypickým onemocněním nebo posttraumatickou stresovou poruchou. Tito psi jsou vycvičeni na míru svému budoucímu pánovi.
- Výcvik asistenčního/terapeutického psa pro dětské klienty – výběr psa je přizpůsoben potřebám a typu postižení dítěte.
- Canisterapie – testování canisterapeutických psů

Formy a aktivity v canisterapii

- Návštěvní program – canisterapeut se psem pravidelně navštěvuje klienty
- Rezidentní forma – pes je vycvičen pro konkrétního klienta podle konkrétních požadavků
- Rekondičně integrační pobyty pro klienty – od roku 2005 Helpes každý rok pořádá pro klienty rekondiční pobyty pod vedením zkušených pracovníků organizace. Pobyt je zaměřen na rozvoj dovedností psa i klienta.

Cílová skupina

Mezi klienty Helpes jsou osoby se zrakovým, sluchovým, tělesným, kombinovaným postižením, osoby s epilepsií, posttraumatickou stresovou poruchou, senioři, děti intaktní i s handicapem.

Zájemci o canisterapii si mohou na internetových stránkách Hellpes v databázi vyhledat konkrétní canisterapeutický tým, který následně kontaktují. Zájemci o pomocného psa mohou do organizace zavolat nebo poslat e-mail. Obratem bude zájemci zaslána žádost k vyplnění a po vyplnění organizace s klientem domluví další požadavky. (Helpes [online], [cit. 2020-06-30])

7 Canisterapeutické organizace v jižních Čechách

V této kapitole představím dvě canisterapeutické organizace s působností v jižních Čechách. Každá z nich nabízí trochu odlišné canisterapeutické služby. Obě organizace souhlasí s použitím informací i jejich organizaci v bakalářské práci.

7.1 Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z.s.

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík vzniklo začátkem roku 2001 v Třeboni. Hlavním důvodem jeho založení byla potřeba profesionálně poskytované canisterapie v ČR. Sdružení Hafík se mimo canisterapie také věnuje felinoterapii (terapie pomocí kočky). V roce 2008 se stal Hafík akreditovaným dobrovolnickým centrem v oblasti dlouhodobé dobrovolnické služby. Díky tomu může sdružení oprávněně vysílat své dobrovolníky se svými terapeutickými psy poskytovat sociální služby. Tyto služby poskytuje mimo jižních Čech také ve středních a západních Čechách. Sdružení je členem Evropské asociace pro výkon terapie a asistence zvířat ESAAT. (Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s. [online], [cit. 2020-06-29])

Pracovníci a jejich vzdělávání

Sdružení nemá žádné zaměstnance, ale pouze dobrovolníky. V současné době mají 64 akreditovaných dobrovolníků, kteří se věnují canisterapii. Dobrovolníkem u Hafíka se člověk může stát ať už má vlastního psa nebo ne. I dobrovolník bez psa se může stát součástí canisterapeutického týmu, kdy může pomoci při pravidelné canisterapii v zařízení nebo při jednorázových akcích.

Vstup dobrovolníka se psem do sdružení je poněkud těžší. Začít by měl tím, že kontaktuje koordinátorku dobrovolníku se psem, která ho pozve na informační schůzku pro nové zájemce. Schůzka se pořádá dvakrát ročně a zájemci se na ní dozví, jak se dobrovolníkem se psem stát, základní informace o Hafíkovi, o jeho činnostech a jaké nároky jsou na člověka i jeho psa kladeny. Této schůzky se účastní jak budoucí dobrovolník, tak i jeho pes. Po schůzce následuje tříměsíční spolupráce s organizací, které se nejprve zúčastní dobrovolník bez psa. Zapojení psa přijde až v okamžiku, kdy dobrovolník splní podmínky určené na informační schůzce. Poté lze psa zapojit do

jednorázových akcí. Následují vstupní testy, které se skládají z kynologických a socializačních disciplín. Cílem je zjistit, jestli dobrovolník umí se svým psem pracovat, jestli je pes ovladatelný, zvládá základní poslušnost a v neposlední řadě, zda není agresivní. Po vstupním testu je na řadě canisterapeutický výcvik, který trvá 5 dní a je rozdělen do dvou bloků. V první bloku dobrovolník absoluuje několik přednášek na různá témata od dobrovolnictví, přes problematiku cílových skupin, činnosti sdružení, veterinární péči až po etiologii psa. První blok je zakončen písemným testem. Ve druhém bloku už jde o celý canisterapeutický tým, který si vyzkouší modelové situace, absoluuje praktická cvičení v kynologii a socializaci a také praktické nasazení v terénu. Po skončení výcviku obdržení dobrovolník se psem doporučení, zda se zúčastnit canisterapeutické zkoušky. Canisterapeutické zkoušky probíhají následující den po ukončení výcviku. Pes se zkoušek může zúčastnit pouze jednou. Zkouška se skládá z praktických cvičení, které obsahoval i výcvik. Zkoušku hodnotí komise, která se skládá z profesionálního kynologa, akreditovaného dobrovolníka, který se canisterapii věnuje dlouhodobě a speciálního pedagoga. Po úspěšném složení zkoušky je dobrovolníkovi se psem udělen certifikát, který je platný pouze dva roky. Pak dochází k jeho obnovení nebo zániku.

Dostupnost služeb

Dobrovolníci s canisterapií pravidelně navštěvují nízkopražový klub pro děti a mládež, mateřské školy speciální a chráněné bydlení pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením. Za těmito pravidelnými klienty dobrovolníci se psem dojíždí do vzdálenosti 40 kilometrů. S jednorázovými akcemi navštěvují prezentační akce, pobytové akce nebo jakákoliv zařízení, např. zdravotnické, školské nebo sociální péče. Na jednorázové akce jsou dobrovolníci ochotni jet až 150 kilometrů, ale většinou to bývá méně, kolem 50 kilometrů. Také se každé léto účastní pobytových akcí, které samo sdružení pořádá.

Protože sdružení má jen dobrovolníky, kteří canisterapii vykonávají pro radost ve svém volnu, je tomu proto i přizpůsobený čas, kdy se klientů věnují. Na čase se každý dobrovolník se psem s klientem domluví podle časových možností obou. Nejčastěji canisterapii praktikují po práci, o dovolené nebo o víkendech.

Programy a metody

- Sdružená nabízí svým klientům metody AAA, AAT a AAE, polohování.
- Ve spolupráci se ZSF JU pořádá sdružení každý rok canisterapeutické tábory pro přibližně 20 dětí. Tábory jsou zaměřené na canisterapii a také na integraci, z toho důvodu se tábora účastní 10 intaktních dětí a 10 dětí se speciálními potřebami.
- Rekondiční pobyty jsou také pořádné ve spolupráci se ZSF JU. Psa lze zapojit do všech činností a nejlépe se uplatní při navazování vztahu s dětmi.
- Sdružení také nabízí jednorázové akce. První je zaměřené na prevenci a výchovu k zodpovědnému vztahu ke psům a u druhé jde o zážitek z kontaktu klienta se psem interaktivní formou.

Cílová skupina

Přibližně 30 % všech klientů sdružení tvoří děti se speciálními potřebami. Nejčastěji jsou to děti s mentálním, tělesným, sluchovým a kombinovaným postižením, děti s autismem, děti s poruchou chování nebo učení. Mezi další klienty patří intaktní děti, dospělí s handicapem i zdraví a senioři.

Na začátku svého fungování sdružení samo oslovovalo zařízení a nabízelo klientům své služby. To se ovšem časem změnilo a nyní mají takový zájem ze strany klientů, že musel být vytvořen jakýsi seznam čekatelů. Pokud má tedy sdružení prostor pro dalšího klienta, čerpají ze seznamu. Dalším způsobem, jak získávají klienty je přímo přes své dobrovolníky. Někdy se stane že dobrovolník už na výcvik přijde s tím, že již má vybrané nebo domluvené zařízení, kde by chtěl canisterapie vykonávat.

Velký počet dobrovolníků také znamená velký počet psů. V organizaci jsou zástupci malých, středních i velkých plemen. Ovšem ta velká plemena převažují. Díky velkému počtu psů je snazší vyhovět přáním klienta, protože každý preferuje jiný vzhled a povahu psa. Pro někoho se hodí psi menšího vzrůstu a pro někoho zase větší.

7.2 Kamarádi otevřených srdcí České Budějovice

Na začátku svého působení spolupracovali Kamarádi otevřených srdcí s Výcvikovým canisterapeutickým sdružením Hafík v Třeboni. U Hafíka pomáhali především se vzdělávání canisterapeutických týmů. Od roku 2010 začali na popud okolí, které mělo o canisterapii zájem, ale Hafík v Třeboni byl pro ně daleko, provozovat canisterapii sami za sebe v Českých Budějovicích. Dříve Kamarádi otevřených srdcí působili také v Novém Malíně, kde v dnešní době už pouze jednou ročně pořádají ples pro lidi s handicapem a canisterapii jako takové se již nevěnují.

Organizace má v Českých Budějovicích vlastní zoo koutek, ve kterém praktikují většinou v létě na zahradách canisterapii pro klienty. V zoo koutku se také starají o nechtěné kočky a hlodavce, které jim tam nosí lidé do záchranné stanice první pomoci. Některá ze zvířat organizace využívá pro terapii. I když by se mohlo zdát, že zvířata, která dříve žila ve špatných podmínkách, nebudou pro terapii vhodná, tak je tomu právě naopak. Organizace si to vysvětluje, že je za tím jejich vděčnost. Pro ležící pacienty jsou právě hlodavci, jako králíci a morčata nejvhodnějšími zvířaty především pro svou velikost.

Pracovníci a jejich vzdělávání

Organizace má v současné době pouze 3 dobrovolníky, především je to tím, že studenti odešli za dalším studiem, odstěhovali se nebo na to již nemají čas. Velkou roli v tom asi taky hraje fakt, že jako dobrovolníci za to nedostávají žádné peníze, i přesto že se již o to několik let lidí z tohoto oboru pokoušejí. 3 dobrovolníci tedy znamenají 3 psi pro canisterapii, 2 jsou středního vzrůstu a 1 malého. Malý se nejčastěji využívá u seniorům, ke kterým má blízko nebo u ležících pacientů

Organizace nemá na své dobrovolníky žádné požadavky, co se týče vysokoškolského vzdělání a podobně. Ten, kdo by chtěl canisterapii vykonávat u této organizace, musí absolvovat několik kurzů. Důležitý je kurz o chovu a péči o zvíře, a ještě důležitějším je akreditovaný kurz sociálního pracovníka nebo pracovníka v sociálních službách. Kurz o chovu je důležitý z důvodu správné péče o zvíře, aby třeba nechodilo na canisterapii špinavé apod. Akreditovaný kurz sociálního pracovníka nebo pracovníka v sociálních službách je důležitý, aby dobrovolníci získali povědomí o handicapu člověka a jak s ním zacházet a komunikovat.

Před začátkem výcviku canisterapeutického týmu si organizace sama prohlédne zvíře, se kterým by se jedinec chtěl canisterapii věnovat. Poté musí canisterapeutický tým projít výcvikem a úspěšně složit canisterapeutické zkoušky. Dobrovolníci z Kamarádi otevřených srdcí nejčastěji absolvují výcvik a canisterapeutické zkoušky u Výcvikového canisterapeutického sdružení Hafík v Třeboni. Dříve zkoušky také absolvovali v Sobotíně, kde na to mají přímo výcvikový areál.

Dostupnost služeb

Jelikož má organizace také jen dobrovolníky, jako většina organizací, věnují se canisterapii ve svém volném čase a po domluvě s klienty. Nejčastěji navštěvují domovy pro seniory, Alzheimer centrum, družiny, jiná sociální zařízení, mateřské školy, základní školy, střední školy, vysoké školy, družiny.

Dobrovolníci docházejí za svými klienty i klienti dochází za dobrovolníky. Dobrovolníci jsou ochotni za svými klienty jet opravdu velkou vzdálenost. Není totiž pro ně problém jet za nimi do Brna nebo klidně až na Slovensko. Opravdu se snaží, pokud je čas a prostor vyhovět všem zájemcům. Klienti mohou za nimi přijít do jejich zoo koutku, kde se jim věnují individuálně nebo skupinově. Počtu klientům také přizpůsobí počet zvířat pro zooterapii.

Metody a formy

- Metody canisterapie AAA, AAT, AAE i AACR
- Individuální, skupinová a rezidentní forma canisterapie
- Pobytový a návštěvní program canisterapie
- Canisterapeutické tábory pro canisterapeuty – jakési soustředění pro canisterapeuty zaměřený na turistiku v přírodě a odpočinek psa
- Canisterapeutické tábory pro děti

Žádné metodě ani formě canisterapie se organizace nebrání. Jediné, co nedělají je polohování. Většinou je to tak, že do organizace přijde žádost o konkrétní metodu nebo formu a canisterapeutický tým se rozhodne, zda do toho půjde nebo ne.

Cílová skupina

Až 50 % klientů tvoří děti se speciálními potřebami, 30 % senioři a 20 % zbytek klientů. Nejčastěji jde o děti s autismem, poruchou chování a učení, s tělesným, mentálním i kombinovaným postižením.

Osoby se zájmem o canisterapii kontaktují organizaci sami. Kontakt na ně mohou najít na internetových stránkách nebo v sociální brožuře od Magistrátu České Budějovice. Protože organizace praktikuje canisterapii ve volném čase, tak se může stát, že chvíli trvá, než dají dohromady canisterapeutický tým a vyhoví všem žádostem.

Služby

- Canisterapie – terapie za pomoci psa
- Canis aktivity – jde o vzdělávací program v rámci enviromentálního vzdělávání. Canis aktivity pořádají na vysokých a středních školách, kde jsou zaměřené na poznatky ze zooterapie. Na základních školách je to zaměřené na bezpečnost práce se zvířaty a jak se ke zvířatům chovat, aby nám neublížili.
- Felinoterapie – terapie za pomoci kočky
- Ornitoterapie – terapie za pomoci ptáků
- Terapie za pomoci malých zvířat – terapie za pomoci morčat, králíků

8 Canisterapeuti na volné noze

Pro tuto kapitolu jsem oslovila několik canisterapeutů, ale ozvali se mi pouze dva. Jsou to manželé a canisterapii se věnují s jejich psem každý sám za sebe. Ostatní už asi canisterapii nevykonávají, přesto se dají na internetu vyhledat. Níže zmínění dobrovolníci se psem souhlasili s použitím informací o nich.

8.1 Koda z Blatenských luk

Koda z Blatenských luk je pes bílého švýcarské ovčák, kterému je 5 let. S Kodou vykonává canisterapie jeho majitelka Veronika i její manžel Tomáš. Oba se canisterapii věnují přibližně 4 roky. Nejčastěji canisterapii praktikují v Písku a Českých Budějovicích.

Bílého švýcarského ovčáka si manželé vybrali především pro jeho úžasnou povahu a vzhled. Toto plemeno se řadí mezi velká plemena psů. Koda je vyrovnaný, klidný a veselý pes, který velmi dobře snáší přítomnost cizích lidí, dětí i ostatních zvířat. To dokazuje i to, že Koda sdílí domácnost s kočkou a kocourem, se kterými nemá sebemenší problém. Koda rád cestuje a jeho majitelé ho pro jeho dobrou socializaci berou všude s sebou.

Vzdělání canisterapeutického týmu

Veronika i Tomáš se canisterapii věnují jen jako dobrovolníci. Veronika pracuje jako učitelka na prvním stupni základní školy a Tomáš je obchodní zástupce. Veronika se ke canisterapii dostala přes své spolužačky z vysoké školy, které působí ve Výcvikovém canisterapeutickém sdružení Hafík. Jejího manžela zajímalo, co bude s jejich psem dělat, a tak se rozhodl canisterapii vykonávat i on.

Veronika nejprve s Kodou navštěvovala socializační výcvik se základní poslušností na cvičáku v Písku. Ze kterého nedělali žádnou oficiální zkoušku. Poté i s manželem absolvovali vstupní testy a následně náslechy bez a se psem u Výcvikového canisterapeutického sdružení Hafík, z. s. Oba se také zúčastnili týdenního výcviku u Hafíka, které zakončili úspěšným složením zkoušky. Canisterapeutické zkoušky skládali v létě v roce 2017 manželé spolu, ale každý sám za sebe. Koda tedy absolvoval canisterapeutické zkoušky dvakrát, s každým psododem zvlášť. Mimo výcvik oba prošli

školením prevence. Veronika také může v canisterapii využít svých poznatků ze studia na vysoké škole, na které studovala speciální pedagogiku a psychologii na Pedagogické fakultě v Českých Budějovicích.

Cílová skupina

Jejich cílovou skupinou jsou děti s ADHD, ADD, lehkou mozkovou dysfunkcí, logopedickými vadami a poruchami učení. Veronika se nejčastěji věnuje dětem ze základní školy, kde učí. Tam s dětmi a klienty také navazuje kontakt.

Dostupnost služeb

Veronika pravidelně praktikuje canisterapii na prvním stupni základní školy v Písku, kde také učí. Dále pak s Kodou navštěvuje jednorázové akce jako příměstské tábory, nebo dětské domovy. Canisterapii se věnuje převážně dopoledne ve škole a na jednorázové akce dochází spíše odpoledne. Veronika je ochotna za svými klienty dojíždět přibližně 50 kilometrů, časově tak 45 minut.

Tomáš se canisterapii věnuje kvůli nedostatku času pouze nárazově, a především odpoledne ve všední dny. S Kodou navštěvuje podobná zařízení jako jeho manželka při jednorázových akcích. Jsou to tedy příměstské tábory, dětské tábory a družiny. Tomáš má hranici dojíždění za klientem spíše časovou. Za klientem mu nedělá problém jet hodinu, tedy přibližně asi 70 kilometrů.

Metody a programy

Oba se nebrání žádné metodě canisterapie. O tom, jakou metodu použijí se většinou rozhodují podle situace, atmosféry nebo požadavků klienta. Jediné, co s Kodou nedělají je polohování. Veronika nejvíce využívá metodu AAE, tedy vzdělávání za pomoci psa, kterou pravidelně praktikuje u svých žáků. Také se účastní různých jednorázových canisterapeutických aktivit, jako např. příměstských táborů apod.

9 Porovnání zjištěných dat dle kritérií

Tabulka č. 1 obsahuje kritéria pro porovnání a názvy canisterapeutických pracovišť

	Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s.	Koda z Blatenských luk	Kamarádi otevřených srdcíh ČB
Cílová skupina	Děti intaktní, děti s mentálním, tělesným, sluchovým a kombinovaným postižením, autismem, poruchou učení a chováním, senioři, dospělí intaktní i s handicapem	Děti s ADHD a ADD, lehkou mozkovou dysfunkcí, logopedickými vadami a poruchami učení	Děti s autismem, poruchou chování a učení, tělesným, mentálním a kombinovaným postižením, senioři, intaktní děti
Výjezdová služba	ano	ano	ano
Časová dostupnost	Odpoledne, o víkendech	Dopoledne a odpoledne ve všední dny	Ve volném čase – po domluvě
Typ pracovníků	dobrovolníci	dobrovolníci	dobrovolníci
Počet pracovníků	64	2	3
Metody a formy canisterapie	AAA, AAT, AAE, polohování, canisterapeutické tábory, rekondiční pobyty, jednorázové akce	AAA, AAAT, AAE, jednorázové canisterapeutické aktivity	AAA, AAT, AAE, AACR, individuální, skupinová a rezidentní forma, pobytový a návštěvní program, canisterapeutické tábory pro canisterapeuty a děti
Plemeno psa (velké/malé)	Velké, střední i malé	velké	Střední a malé

Kritéria pro porovnání canisterapeutických služeb jsem vybírala podle toho, co by mohlo klienty nejvíce zajímat. Taková kritéria na jejichž základě se budou klienti pro konkrétní canisterapeutické pracoviště rozhodovat.

Cílová skupina mezi těmito kritérii rozhodně nemohla chybět. Každého klienta nebo jeho příbuzného nejprve zajímá, zda se vůbec canisterapeutické pracoviště věnuje např. jeho typu postižení, věkové kategorii apod. Informace o výjezdové službě je důležitá pro klienty, pro které není tak snadné cestovat. Proto určitě uvítají, když canisterapeutický tým je bude navštěvovat u nich doma. Časovou dostupnost jsem do kritérií zařadila proto, aby klient dopředu věděl kdy, které canisterapeutické pracoviště canisterapii vykonává. Díky tomu by se tak mohl rozhodnout pro konkrétní pracoviště podle svých časových možností a požadavků.

Typ pracovníka může klienta zajímat a být pro něj rozhodující, hlavně proto, že u dobrovolníka si bude jistý, že canisterapii vykonává pro radost. Během canisterapie tu bude pro klienta a bude se zajímat o jeho osobu a požadavky. Canisterapeuti, kteří by to měli jako hlavní pracovní poměr, by to už nemuseli dělat jen pro radost, ale hlavně z pracovní povinnosti. S typem pracovníků souvisí i jejich počet. U většího počtu pracovníků je pravděpodobnější, že klient narazí na canisterapeutický tým, se kterým si navzájem budou rozumět a bude splňovat jeho požadavky.

Informace o metodách a formách jsem do kritérií zařadila, protože jednomu klientovi více vyhovuje skupinová a jinému individuální forma canisterapie. Jeden má zájem o terapii za pomoci psa, jiný zase mají zájem o polohování. A na závěr jsem zařadila vzrůst psa, který je pro klienty taky důležitým ukazatelem. Někteří lidé upřednostňují velké psy a jiní zase malé. Pro některé typy postižení jako např. pro zrakové se více hodí psi velkého vzrůstu, ale pro ležící pacienty se naopak více hodí psi malého vzrůstu, kteří se vejdu na postel k pacientovi.

10 Zhodnocení a diskuze výsledků

Z tabulky, ve které jsou zaneseny kritéria pro rozhodování klientů pro konkrétní canisterapeutické pracoviště vyplývá následující. V jižních Čechách jsou pouze tři canisterapeutická pracoviště, která v tomto kraji nabízejí canisterapeutické služby. Všechna tři pracoviště se věnují podobné cílové skupině. Ovšem Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík má ze všech srovnávaných pracovišť cílovou skupinu největší. Je tudíž u nich více pravděpodobné, že se budou věnovat právě té cílové skupině, do které klient patří.

Výjezdovou službu poskytují všechna pracoviště a také všechna pracoviště canisterapii praktikují ve svém volném čase. Dalo by se říci, že všichni se canisterapii věnují hlavně ve všední dny v odpoledních hodinách. Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík mimo to ještě o víkendech, Koda z Blatenských luk i dopoledne a Kamarádi otevřených srdcích kdykoliv po předchozí domluvě.

Všechna canisterapeutická pracoviště mají pouze dobrovolníky, ale díky tomu si mohou být klienti jisti, že se canisterapeutické týmy canisterapii věnují především pro radost. Nejvíce dobrovolníků má Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, Koda z Blatenských luk a Kamarádi otevřených srdcích mají téměř totožný počet.

I metody a formy, které jednotlivá canisterapeutická pracoviště v jižních Čechách nabízejí jsou dost podobná. Všechna pracoviště poskytují metody AAA, AAT a AAE. Kamarádi otevřených srdcích jako jediní nabízejí i metodu AACR. Naopak Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík jako jediné dělá polohování. Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík mimo to také pořádá canisterapeutické tábory, rekondiční pobyty a zúčastňuje se i jednorázových akcí, které navštěvuje i Koda z Blatenských luk. Kamarádi otevřených srdcích také pořádají canisterapeutické tábory, ovšem dvojího druhu. Jeden canisterapeutický tábor je pro samotné canisterapeuty a druhý jako u Výcvikového canisterapeutického sdružení Hafík pro děti. Dále Kamarádi otevřených srdcích praktikují skupinovou, individuální nebo rezidentní formu canisterapie a také návštěvní program. Většinou se snaží vyhovět požadavkům svých klientů v metodě i formě canisterapie.

Posledním a také důležitým kritériem je vzrůst psa. Nejširší výběr psů má určitě Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, hlavně z toho důvodu že mají největší počet

dobrovolníků, kdy každý pro terapii využívá svého psa. Najdeme tedy u nich zástupce malých, středních i velkých plemen. Koda z Blatenských luk canisterapii praktikuje pouze s jedním psem, který se řadí do velkých plemen a Kamarádi otevřených srdcí mají jednoho zástupce malého vzrůstu a dva středního.

Podle mého názoru klienti, kteří mají zájem o canisterapii nejvíce zaujme Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík. A to hned z několika důvodů. Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík své služby nabízí nejpočetnější skupině osob ze všech canisterapeutických pracovišť v jižních Čechách. Je tedy pravděpodobné, že se budou věnovat i tomu typu postižení, které má i budoucí klient. Dále mají nejvíce dobrovolníků, což znamená, že zvládnou navštěvovat větší počet klientů než ostatní pracoviště. Velký počet dobrovolníků znamená i velký počet psů, což může být k užitku. Ne všem klientům se zamlouvají velká plemena psů nebo naopak ta malá. Ne pro všechny typy postižení se hodí velká plemena psů nebo naopak malá plemena psů. Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík jako jediný svým klientům nabízí polohování, které se nejvíce využívá u dětí s DMO a kombinovaným postižením. U Výcvikového canisterapeutického sdružení Hafík může najít spousta klientů přesně to co hledá nebo potřebuje. Pokud by však klient hledal určitou metodu nebo formu canisterapii, tak je možné, že by ji spíše našel u Kamarádů otevřených srdcí. Právě ti totiž nabízejí nejširší výběr v tomto ohledu. Záleží, jaké má klient při rozhodování priority. Mě ale nejvíce zaujali Kamarádi otevřených srdcí. Hlavním důvodem je, že pro své terapii využívají nechtěná a opuštěná zvířata. Pomáhají tedy nejen klientům v nelehké situaci, ale také zvířatům. A to mě velice oslovilo.

Při rozhodování o tématu pro mou bakalářskou práci jsem předpokládala, že v jižních Čechách je více canisterapeutických pracovišť, než skutečně je. Předpokládala jsem, že pro ten velký počet nezvládnou všechna pracoviště v mé bakalářské práci představit. Proto mě velmi překvapilo, když jsem zjistila kolik jich ve skutečnosti je. Některé z nich ani nebylo lehké na internetu vyhledat. Některé naopak bylo lehké najít, ale zřejmě už reálně neexistují. I přesto, že zmíněná canisterapeutická pracoviště nejspíše zvládají pokrýt požadavky všech klientů z jižních Čech, tak tu některé služby mohou chybět. Například jsem u žádného canisterapeutického pracoviště nezjistila, že by se zabývalo výcvikem vodících, asistenčních nebo signálních psů. Tyto služby by bylo dobré mít k dispozici i v jižních Čechách. Také techniku polohování by mohlo praktikovat více canisterapeutických pracovišť než pouze jedno.

Korbelová (2013) se ve své práci zaměřila na české sdružení a organizace, které se canisterapií zabývají v České republice. Krátce ve své práci představila deset canisterapeutických organizací a sdružení s celostátní působností. Dvě tyto organizace představují i já ve své práci. Jedna je s celostátní působností a jedna z jižních Čech na které je má práce zaměřená. Z jižních Čech zde představuje Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, což vlastně potvrzuje můj názor o tom, že si tuto organizaci vybere nejvíce klientů. Důvodem je, že tato organizace z jižních Čech je mezi lidmi nejvíce známá a dá se lehce dohledat na internetu.

Je možné, že kdybych si pro mé zmapování dostupných canisterapeutických služeb vybrala Prahu, mé výsledky by dopadly jinak. Klienti by si mohli vybírat z více canisterapeutických služeb a jistě by nechyběli ani ty, které v jižních Čechách chybí.

11 Závěr

V teoretické části bakalářské práce jsem se zabývala canisterapií jako svébytnou terapeutickou metodou. V první kapitole je popsán vývoj canisterapie u nás i ve světě. Dále jsou popsány jednotlivé metody a formy canisterapie. Druhá kapitola je zaměřena na canisterapeutický tým a co všechno musí udělat proto, aby se canisterapii mohl věnovat. Třetí a poslední kapitola teoretické části poukazuje na využití canisterapie ve speciální pedagogice. Je zde popsáno, jakým způsobem lze canisterapie využít u různých typů postižení.

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat dostupnost canisterapeutických pracovišť v jižních Čechách. Nejprve jsem jednotlivá pracoviště představila. Poté jsem tyto pracoviště porovnávala na základě předem stanovených kritérií, které jsem pro lepší přehlednost zanesla do tabulky. Ve výsledku vznikl ucelený přehled canisterapeutických pracovišť v jižních Čechách, který bude sloužit pro jejich budoucí klienty. Klientům by tato práce měla ušetřit čas při hledání canisterapeutických služeb, které zrovna hledají.

Pro vyhledávání dostupných canisterapeutických pracovišť jsem pro svou práci využila internet a také sociální síť. Všechna nalezená canisterapeutická pracoviště jsem se pokusila zkontaktovat. Nejprve jsem všem napsala úvodní e-mail, ve kterém jsem vysvětlila, z jakého důvodu jim píši a požádala je o spolupráci. Ovšem některá neodpověděla, a proto se domnívám, že již canisterapii neprovozují. Nasvědčovaly tomu také jejich webové stránky, které obsahovaly zastaralé příspěvky. Na e-mail mi odpověděla dvě canisterapeutická pracoviště a přes sociální síť jsem se spojila ještě s jedním. S těmito třemi jsem se vzápětí domluvila, jaký způsob jim bude nejvíce vyhovovat při zodpovězení mých otázek. Pro sběr dat jsem využila metod dotazníkového šetření a rozhovoru. Rozhovor byl buď telefonický, který si dotazovaní volili častěji z důvodu nedostatku času nebo osobní.

Ze sesbíraných odpovědí a informací z jejich webových stránek jsem tedy jednotlivá pracoviště představila. Zaměřila jsem se především na informace, které budou budoucí klienty nejvíce zajímat. Odpovědi od dotazovaných také obsahovaly informace, které jsem použila pro porovnání. Při porovnání jednotlivých pracovišť dle kritérií se ukázalo, že všechna canisterapeutická pracoviště mají několik těchto kritérií totožných nebo podobných. Nejvíce se lišila v počtu pracovníků, kterých má Výcvikové

canisterapeutické sdružení Hafík, z. s. z Třeboně nejvíce. Největší počet dobrovolníků, znamená i velký počet psů. Také své služby Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík poskytuje nejrůznějším skupinám lidí. Mezi svými klienty mají osoby s nejrůznějšími typy postižení, poruch, ale také osoby intaktní a seniory. Jako jediní poskytují canisterapeutickou techniku polohování. Ovšem nejrozmanitější nabídku metod a forem canisterapie nabízejí Kamarádi otevřených srdcích České Budějovice.

Bakalářská práce by se dále mohla použít pro porovnání dostupnosti canisterapie v jižních Čechách s ostatními kraji v České republice. Tím by se mohlo zjistit jaké canisterapeutické služby v jižních Čechách chybí a zda je aktuální nabídka pro klienty dostačující. Dále by se mohla využít při zjištění informovanosti veřejnosti o canisterapii také jižních Čechách.

Seznam použité literatury

ABRANTES, Roger. *Řeč psů: encyklopedie psiho chování*. Přeložil Zuzana COUFALOVÁ. České Budějovice: Dona, 1999. ISBN 80-86136-56-6.

COLLINS, Sophie. *Proč to ten pes dělá? vyčerpávající odpovědi na 50 otázek, které si klade každý majitel psa*. Přeložil Jaroslav KUČERA. Praha: Svojtka & Co., 2009. ISBN 978-80-256-0211-9.

EISERTOVÁ, Jaroslava a Renata ŠVESTKOVÁ. *Pobytové a volnočasové aktivity se zaměřením na problematiku canisterapie*. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta JU, 2011. ISBN 978-80-7394-294-6.

GALAJDOVÁ, Lenka a Zdenka GALAJDOVÁ. *Canisterapie: pes lékařem lidské duše*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-879-1.

GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše, aneb, Canisterapie*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-789-3.

GAMMONLEY, Judy. *Animal-assisted therapy: therapeutic interventions*. Bellevue: Delta Society, c1997. ISBN 1-889785-03-2.

HRUŠOVSKÝ, Jozef. *Pes a jeho výcvik*. 2., doplněné a přepracované. Praha: Naše vojska, 1990. ISBN 80-206-0091-4.

KORBELOVÁ, Šárka. *Pedagogická příprava canisterapeutů a edukační možnosti canisterapie*. Praha, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.

MÜLLER, Oldřich. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přepracované vydání. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4172-7.

NERANDŽIČ, Zoran. *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. Praha: Albatros, 2006. Albatros Plus. ISBN 80-00-01809-8.

NOVOTNÁ, Marie a Marta KREMLIČKOVÁ. *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele: (setkání speciálněpedagogická, sociálněpedagogická a pedagogickodiagnostická)*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85937-60-3.

ODENDAAL, Johannes. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Přeložil Ludvík PINC. Praha: Brázda, 2007. ISBN 978-80-209-0356-3.

PIPEKOVÁ, Jarmila a Marie VÍTKOVÁ. *Terapie ve speciálně pedagogické péči = Therapien in der sonderpädagogischen Behandlung*. 2. rozšíř. vyd. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-010-7.

RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. *Speciální pedagogika*. 4. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. Učebnice [Univerzita Palackého]. ISBN 80-244-1475-9.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 160 s. ISBN 80-247-1733-6.

SVOBODOVÁ, Ivona. *Zoorehabilitace a aktivity se zvířaty pro rozvoj osobnosti*. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009. ISBN 978-80-213-1912-7.

TVRDÁ, Andrea. *Canisterapie: Zvíře v sociálních službách*. Praha: PLOT, 2020. ISBN 978-80-7428-366-6.

VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.

Seznam internetových zdrojů

BÍLEK, Roman. Kdo jsme. *Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík*, z. s. [online]. [cit. 2020-06-29]. Dostupné z: <https://www.canisterapie.org/c-39-organizace-a-struktura.html>

Základní formy canisterapie. *Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík*, z. s. [online]. [cit. 2020-07-02]. Dostupné z: <https://www.canisterapie.org/c-34-formy.html>

O nás. *Elvahelp* [online]. 2015 [cit. 2020-06-29]. Dostupné z: <http://elvahelp.cz/o-nas/>

Helppes [online]. 2018 [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://helppes.cz/>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: kritéria pro porovnání canisterapeutických pracovišť

Seznam příloh

Příloha č. 1: dotazník

Příloha č. 1: dotazník

1. Jméno Vaší organizace?
2. Jak dlouho canisterapii provozujete?
3. Jaké cílové skupině se věnujete?
4. Jaké zastoupení mezi Vašimi klienty mají žáci se speciálními potřebami? Jaký handicap tyto děti mají?
5. Jak navazujete kontakt se svými klienty?
6. Kolik zaměstnanců/dobrovolníků máte?
7. Jaká zařízení navštěvujete?
8. Jaký výcvik a vzdělání Vaši zaměstnanci/dobrovolníci mají?
9. Kde canisterapii provozujete? V jakém městě působíte?
10. Dojíždíte za klientem nebo klient za Vámi?
11. Jakou vzdálenost jste ochotni za klientem dojíždět?
12. V jakém čase canisterapii provozujete?
13. Jaké metody a formy canisterapie praktikujete?
14. Co by měl udělat člověk, pokud by se chtěl stát canisterapeutem ve Vaší organizaci?